

Afganistanin tilannekatsaus lokakuussa 2021

Tietoa raportista

Tässä raportissa käsitellään Afganistanin tilannetta lokakuussa 2021, kaksi kuukautta sen jälkeen, kun Taliban-liike valtasi maan pääkaupungin Kabulin ja oli näin saanut käytännössä koko Afganistanin hallintaansa. Talibanin asettamaa hallintoa ei ole kansainvälisesti tunnustettu. Raportissa käsitellään Talibanin asettaman hallinnon toimia valtaannousunsa jälkeen ja sen vaikutuksia Afganistanin ihmisoikeustilanteeseen. Raportissa tarkastellaan myös Afganistanin turvallisuustilannetta ja humanitaarista tilannetta maan yleisellä tasolla. Lisäksi raportissa tarkastellaan tiettyjen, lähteiden perusteella haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien tilannetta Afganistanissa Talibanin valtaannousun jälkeen. Erikseen raportissa kiinnitetään huomioita ihmisoikeustoimijoiden sekä median asemaan ja näihin kohdistuneisiin oikeudenloukkauksiin. Kyseisten toimijoiden asemalla on vaikutusta myös siihen, miten ihmisoikeustilanteesta ja muista mahdollisista oikeudenloukkauksista raportoidaan Afganistanista. Tilannetta on seurattu 31.10.2021 asti. Afganistanin tilanteeseen liittyvän epävarmuuden vuoksi raportissa esitetyt asiat saattavat muuttua nopeasti.

Raportin laadinnassa on noudatettu Euroopan unionin yhteisiä suuntaviivoja lähtömaatiedon tuottamisesta (2008). Raportti perustuu huolellisesti valittuihin lähteisiin, joista kaikki on listattu raportin lähdeluetteloon. Ilmeisiä ja kiistattomia tosiasioita lukuun ottamatta kaikki esitettytieto on tarkastettu useammasta lähteestä, ellei muuta erikseen mainita. Raportissa esitetyt tiedot on hankittu, arvioitu ja käsitelty huolellisesti, raportin laatimisen varatun ajan ollessa rajattu. Raportti ei pyri olemaan kaikenkattava, eikä sitä tule pitää yksinään minkään oleskeluluvan, pakolaisaseman tai turvapaikkahakemuksen perusteena. Vaikka jotain tapahtumaa, henkilöä tai organisaatiota ei olisi mainittu raportissa, tämä ei tarkoita, etteikö kyseistä tapahtumaa olisi tapahtunut tai kyseistä henkilöä tai organisaatiota olisi olemassa. Raportissa esitetyt tiedot, näkemykset ja lausunnot eivät välttämättä edusta Maahanmuuttoviraston virallista kantaa, eikä se ole poliittinen kannanotto tai oikeudellinen arvio.

Sisällys

1 Talibanin asettama hallinto ja ihmisoikeustilanne.....	3
1.1 Järjestyksenpito ja viranomaissuojelu	4
1.2 Median tilanne ja tiedon saatavuus.....	5
1.3 Ihmisoikeustoimijat ja mielenosoitukset.....	7
2 Turvallisuustilanne.....	9
3 Humanitaarinen tilanne.....	13
4 Tiettyjen ryhmien tilanne	14
4.1 "Länsimaistuneet" tai Talibanin asettamia moraalisäädöksiä rikkovat henkilöt	14
4.2 Naiset.....	15
4.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt	17
4.4 Hazarat	18
4.5 Edellisen hallinnon tai kansainvälisten joukkojen tukijat.....	20
Lähteet	22

1 Talibanin asettama hallinto ja ihmisoikeustilanne

Afganistan on ollut jo pidempään jakaantuneena liberaalimpiin kaupunkeihin ja konservatiivisempiin maaseutualueisiin. Talibanin valtaannousu on tarkoittanut toistaiseksi jonkinasteisen järjestyksen palaamista monille maaseutualueille, joilla aiemmin on käyty taisteluja mutta samanaikaisesti pelon ja toivottomuuden leviämistä kaupunkeihin, joissa asukkaat pelkäävät Talibanin konservatiivisten ja patriarkaalisten toimien lisääntymistä.¹

Afganistan Analysts Networkin (AAN) mukaan Afganistanissa levisi pian Kabulin valtauksen jälkeen tietoja siitä, että Taliban pyrkii etsimään käsiinsä tiettyjä ihmisiä, mikä on aiheuttanut levottomuutta.² Useat mediat ovat kertoneet Taliban-taistelijoiden etsivän järjestelmällisillä kotietsinnöillä ihmisiä, jotka ovat työskennelleet kansainvälisille joukoille, sekä heidän perheitään. Mediat ovat viitanneet uutisoinnissaan YK:n norjalaiselta tutkimuslaitokselta tilaamaan, julkaisemattomaan raporttiin. Myös Kabulin lentokentälle pyrkineitä on kuulusteltu.³ Myöskään AAN:n mukaan ei ole epäilystä siitä, etteikö kotietsintöjä tapahtuisi mutta varmistettua tietoa on tällä hetkellä vaikeaa saada useiden eri lähteiden kierrättäessä samoja tietoja.⁴ Myös YK:n ihmisoikeusasioiden korkea edustaja totesi ihmisoikeusneuvoston erityiskokouksessa, että Afganistanista on raportoitu siviileihin ja Afganistanin turvallisuusjoukkoihin kohdistuneista teloituksista, lapsisotilaiden värvämisestä ja rauhanomaisen mielenosoitusten tukahduttamisista.⁵ Myös The New York Times -lehti uutisoi, että Talibanin antamista armahduslupauksista huolimatta eri Afganistanin alueilta on raportoitu enenevässä määrin entiselle hallinnolle työskennelleiden pidätyksistä, katoamisista ja jopa teloituksista. Toiminnan kerrotaan tapahtuvan pitkälti piilossa, eikä ole tiedossa, ovatko raportoidut oikeudenloukkaukset tehty paikallisten taistelijoiden vai liikkeen johdon määräyksellä. Useiden, jotka pelkäävät nyt joutuvansa Talibanin hyökkäysten kohteiksi, kerrotaan pilieskelevän.⁶

Taliban on valtaannousunsa jälkeen nimittänyt kolmeen otteeseen hallintonsa ylimpiä edustajia, täyttäen kaikki edelliseltä hallinnolta perityt yli 30 ministeriötä. Hallinnon nimittämisestä huolimatta AAN toteaa, että Afganistanin tilanne vaikuttaa lokakuussa 2021 edelleen hauraalta. Tavoitteet inklusiivisesta, eli eri väestöryhmiä, poliittisia puolueita ja edellisen hallinnon edustajia sisältävästä, hallinnosta ovat ainakin toistaiseksi hälventyneet. Nimitetyt henkilöt koostuvat pitkälti etnisyydeltään pashtuja olevista uskonoppineista, jotka toimivat Taliban-hallinnossa jo 1990-luvulla. Tehtäviin ei ole nimitetty yhtäkään naista ja muiden etnisyyksien edustajia on vain muutamia. Lisäksi Taliban joutuu kamppailemaan merkittävän talouskriisin kanssa, eikä hallintoon nimetyillä henkilöillä ole juurikaan kokemusta tehtävänalansa hallinnasta. Liike on edelleen muutoksessa laihasti ja yksinkertaisesti organisoidusta kapinallisliikkeestä kokonaiseksi hallinnoksi, jonka tulisi pystyä antamaan selviä kannanottoja ja määräyksiä, hallitsemaan joukkojaan, muodostamaan päätöksentekojärjestelmä ja toimia kansainvälisessä yhteistyössä. Toistaiseksi "islamilaisen emiraatin" ensimmäiset viikot ovat kuitenkin olleet julkisuudesta piilottamaan pyrittyjen sisäisten kiistojen värittämiä.⁷

Talibanin kuvataan olevan sisäisesti jakautunut sen suhteen, millaiseksi Afganistanin tulevaisuus tulee muodostumaan, ja miten se tulee suhtautumaan perus- ja ihmisoikeuksiin. Poliittiseen

¹ New Yorker/Gopal 13.9.2021.

² AAN/van Bijlert 19.8.2021.

³ Al-Jazeera 20.8.2021b.

⁴ AAN/van Bijlert 19.8.2021.

⁵ UN News 24.8.2021.

⁶ NYT/Gall 31.8.2021.

⁷ AAN/van Bijlert 7.10.2021.

ratkaisuun suuntautuneet Talibanin edustajat, jotka ovat usein eläneet Afganistanin ulkopuolella, ovat todenneet haluavansa moniarvoisemman yhteiskunnan verrattuna 1990-luvun Taliban-hallintoon. Sen sijaan monilla liikkeen kannatuksen perinteisillä ydinalueilla, kuten Helmandin maakunnassa, on vaikeaa löytää kyseisellä tavalla ajattelevaa Taliban-taistelijaa. Maaseudulla päivittäiseen elämään liittyvä arkaluontoinen kysymys on erityisesti naisten asema, sillä näillä alueilla naiset on perinteisesti syrjäytetty kaikesta julkisesta toiminnasta, kuten asioinnista, opiskelusta ja työssäkäynnistä.⁸

Amnesty International muistuttaa, että Taliban-liikkeen hallitessa 1990- ja 2000-lukujen taitteissa laittomat teloitukset olivat Afganistanissa yleisiä ja naisten ja tyttöjen elämään kohdistui laajamittaisia rajoituksia. Lisäksi sen vuodesta 2002 alkaneen vastarinnan aikana Taliban ja muut aseelliset ryhmät ovat tehneet väkivaltaisia iskuja siviilejä, journalisteja, ihmisoikeusaktivisteja ja keskushallinnon työntekijöitä vastaan, minkä seurauksena Afganistanissa aiheutuneiden siviiliuhrien määrä on ollut korkealla.⁹

Esimerkiksi Afganistan Analysts Network on jo aiemmin selvittänyt Taliban-hallinnon toimintaa liikkeen ennen kesää 2021 hallitsemilla alueilla. Liike on samanaikaisesti sallinut esimerkiksi aiemman keskushallinnon tukemien koulujen ja sairaaloiden toiminnan alueella, mutta vaatinut niitä esimerkiksi noudattamaan liikkeen näkemyksiä islaminuskosta. Toisaalta esimerkiksi poliorokotuksia ei ole sallittu kaikilla Talibanin aiemmin hallitsemilla alueilla, koska niitä on pidetty länsimaiden salaliittona. Aasukkaat ovat osin sopeutuneet hallinnon asettamiin rajoituksiin, mikä on merkinnyt esimerkiksi maanviljelystöiden lopettamista taisteluiden ajaksi. Monilla alueilla Talibanin niin kutsuttua oikeusjärjestelmää on pidetty toimivampana kuin keskushallinnon, vaikka se ei ole noudattanut periaatteita oikeudenmukaisista oikeudenkäynneistä tai tuomioista. Taliban-liike ei ole myöskään katsonut olevan vastuussa hallintonsa toimista paikallisille asukkaille, ja sen toimien ja päätösten vastustaminen tai kyseenalaistaminen on voinut olla vaarallista.¹⁰

1.1 Järjestyksenpito ja viranomaissuojelu

Aiemman hallinnon kaatumisen jälkeisinä viikkoina Afganistanissa on tilanne, missä kuka tahansa perinteistä asua ja asetta kantava henkilö on voinut esiintyä Taliban-taistelijana ja suorittaa kotietsintöjä ja takavarikoida ajoneuvoja, eikä Talibanin asettama hallinto ole pystynyt puuttumaan siihen. Virallisetkin Taliban-taistelijat toimivat ilman, että kansalaisille olisi julkaistu mitään sääntöjä, joita noudattaa. Tilanteessa yksittäinen taistelija voi mielivaltaisesti päättää, mikä on hyväksyttyä käyttäytymistä tai esimerkiksi pukeutumista.¹¹ The Guardianin mukaan Talibanin kotietsintöjen tavoitteena on etsiä kaikki henkilöt, jotka liike näkee uhkana islamilaiselle emiraatilleen.¹²

Talibanin asettama hallinto ei ole myöskään pystynyt tuomaan järjestyksen ylläpitoon aseistettujen taistelijoiden sijaan järjestäytyneitä poliisivoimia, vaikka se onkin tällaisesta suunnitelmasta antanut lupauksia.¹³ Liikkeen pitkään hallitsemilla maaseutualueilla Talibanin kerrotaan osoittavan vain vähän merkkejä toimivasta hallinnosta, sillä se ei ole käynnistänyt

⁸ New Yorker/Gopal 13.9.2021.

⁹ Amnesty 21.9.2021, s. 5.

¹⁰ AAN 12.7.2021.

¹¹ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

¹² The Guardian 20.9.2021.

¹³ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

taistelujen päättymisen jälkeen minkäänlaista jälleenrakentamista eikä ole tarjonnut mitään palveluja lukuun ottamatta sen niin kutsuttua oikeuslaitosta.¹⁴

Myös BBC kuvaa, että Kabulia johdetaan Taliban-johtajien antamien lausuntojen sekä yksittäisten kaduilla olevien taistelijoiden päätäntävällällä. Aseistetut taistelijat voivat toimia pitkälti oman tahtonsa mukaisesti. Moni taistelija on tullut kaupunkiin maaseudulta, eikä ole käynyt kaupungissa aiemmin.¹⁵ Kabulissa monet asukkaat kokevat, että Taliban saattaa tulla minä hetkenä tahansa heidän ovelle ja viedä kaiken. Tämän vuoksi ihmiset kuvaavat tilannetta rauhallisuudesta huolimatta uhkaavaksi.¹⁶ Talibanin kerrotaan myös uhkailleen niiden henkilöiden sukulaisia, jotka evakuoitiin maasta elokuussa 2021. Uhkaukset ovat olleet tappouhkauksia tai niissä vaadittu rahaa, jos kyseinen henkilö ei palaa maahan.¹⁷

Ihmisoikeusjärjestöt ovat olleet huolissaan Taliban-taistelijoiden tekemistä oikeudenloukkauksista, ja vaatineet Talibania selvittämään väärinkäytökset. Taliban on useaan otteeseen luvannut selvittää väärinkäytökset.¹⁸ Human Rights Watch on myös huolissaan siitä, että Taliban-taistelijat saavat suorittaa oikeudenloukkauksia, eikä liikkeen johto todellisuudessa puutu niihin.¹⁹

Talibanin oikeuslaitoksen julmien rangaistusten pelätään palaavan maahan laajemmin. Talibanin johtoon kuuluvan, nyt vankiloista vastaavan mulla Nooruddin Turabin mukaan Taliban aikoo jatkaa kuolemanrangaistusten toteuttamista sekä ottaa käyttöön amputaation rangaistuksena esimerkiksi varkaudesta.²⁰ Heratin kaupungissa Talibanin kerrottiin 25.9.2021 teloittaneen neljä kidnappauksesta epäiltyä henkilöä ja ripustaneen heidän ruumiinsa roikkumaan torille varoituksena muille kansalaisille.²¹ Taliban kuitenkin on kertonut, että sen uuden virallisen ohjeistuksen mukaan uskonnollinen poliisi tulee toimimaan maltillisemmin, ja pyrkivän ensisijaisesti neuvomaan ihmisiä oikeaksi katsotusta toiminnasta. Myös CNN:n tietojen mukaan kaikki Taliban-taistelijat eivät kuitenkaan noudata annettuja ohjeita, vaan väärinkäytökset ovat yleisiä.²²

1.2 Median tilanne ja tiedon saatavuus

Useat mediatoimijat joutuivat lopettamaan toimintansa kesällä 2021 käytyjen taistelujen aikana Talibanin valloittettua Baghlanin, Zabulin, Jawzjanin, Kunduzin, Nuristanin ja Paktikan maakunnat.²³ Liikkeen vallattua koko Afganistanin, Taliban on antanut tiedoksi kaikille media-alalla työskenteleville uudet toimintaohjeet, joiden mukaan journalistien toimia valvotaan jatkossa islamilaisen lain mukaisesti ja heidän tulee kunnioittaa islamin sääntöjä ja vaatimuksia.²⁴ Human Rights Watchin saamien tietojen mukaan Talibanin asettamissa rajoituksissa kielletään journalistieja julkaisemasta tietoja, jotka ovat "islamin vastaisia, pilkkaavat kansallisia hahmoja tai vääristelevät uutisisältöä". Journalistien tulee myös varmistaa, että uutisointi on "tasapuolista", eikä tietoja, joita viranomaiset eivät ole vahvistaneet tai, joilla saattaisi olla kielteinen vaikutus yleiseen mielipiteeseen, tule julkaista.

¹⁴ New Yorker/Gopal 13.9.2021.

¹⁵ BBC 3.9.2021.

¹⁶ NYT 24.8.2021.

¹⁷ Amnesty 21.9.2021, s. 5.

¹⁸ Tolo News 12.9.2021.

¹⁹ Gandhara 12.10.2021.

²⁰ BBC 24.9.2021.

²¹ BBC 25.9.2021.

²² CNN 12.10.2021.

²³ UNGA/SC 2.9.2021, s. 9–10.

²⁴ Amnesty 21.9.2021, s. 16.

Julkaisijoiden tulee myös hyväksyttää uutiset uudella viranomaisvalvojalla. Toimenpiteet ovat jo saaneet aikaan Talibanin kritisoivan tiedon tukahtumisen. Journalistit ovat vankeusrangaistusten pelossa alkaneet harjoittaa itsesensuuria.²⁵

Talibanin valtaannousun jälkeen journalisteja on pidätetty, pahoinpidelty ja tämän jälkeen vapautettu. Journalistien kimppuun on hyökätty erityisesti heidän raportoidessaan valtaannousun jälkeisistä mielenosoituksista. Journalistit ovat olleet jo ennen Talibanin valtaannousua usein sen tappolistoilla.²⁶ Myös Human Rights Watch huomauttaa, että Talibanin johto ja yksittäiset taistelijat ovat pitkään toteuttaneet mediaan kohdistunutta painostuskampanjaa ja kohdistanut väkivaltaa ja tappoja journalisteihin.²⁷

Tolo News uutisoi Toimittajat ilman rajoja -järjestön Afganistanin osaston johtajaan viitaten, että syyskuussa vain uutista edeltäneen kahden vuorokauden aikana 24 toimittajaa oli joutunut pidätetyksi eri puolilla Afganistania, ja järjestö oli rekisteröinyt myös lukuisia toimittajia vastaan kohdistettuja väkivaltatapauksia. Pidätetyt toimittajat oli vapautettu muutaman tunnin jälkeen. Useissa maakunnissa toimittajat ovat raportoineet heihin kohdistuneista rajoituksista. Talibanin edustajien mukaan väkivaltaa pyritään tulevaisuudessa estämään taistelijoiden koulutuksella, mutta pidätyksissä on ollut kyse toimittajien suojelusta.²⁸ Useiden Amnesty Internationalin saamien tietojen mukaan Taliban on tehnyt kotietsintöjä pyrkimyksenään etsiä journalisteja. Kotietsintöjen kohteeksi ovat joutuneet etenkin ne, jotka ovat työskennelleet länsimaisille medioille.²⁹

Toimittajat ilman rajoja -järjestön mukaan Kabulissa työskenteli vuonna 2020 suurimmille mediataloille yli 500 naista, mutta Talibanin valtaannousun jälkeen vain 76 on jatkanut tehtävissään. Useissa muissa maakunnissa naistoimittajat ovat lopettaneet lähes kokonaan työskentelyn, sillä useat yksityiset mediatalot lopettivat toimintansa monessa maakunnassa Talibanin edetessä. Julkisilla TV-kanavilla ei ole enää lainkaan naistoimittajia, ja osa yksityisistä, etenkin naisille suunnatuista ohjelmista tunnetuista tv-kanavista on joutunut lopettamaan.³⁰ Amnesty Internationalin mukaan monien naistoimittajien työnantajat kehottivat heitä pysymään kotona, koska pelkona oli Talibanin mahdollinen hyökkäys mediaa kohtaan.³¹

Taliban pidätti 7.9.2021 kaksi Etilaat Rooz -lehden toimittajaa, jotka olivat raportoimassa Kabulissa naisten oikeuksia puolustaneista mielenosoituksista. Miehet joutuivat pidätyksen aikana vakavasti pahoinpidellyiksi, ennen kuin heidät päästettiin vapaiksi. Taliban pidätti 7.9. myös Tolo News -uutistoimiston kuvaajan, ja takavarikoi hänen kameransa. Myös muita toimittajia estettiin raportoimasta mielenosoituksesta.³² Talibanin asettama hallinto on useaan otteeseen todennut, että se tulee rankaisemaan journalisteja pahoinpidelleitä henkilöitä, mutta tämä ei ole toistaiseksi estänyt mediaan kohdistunutta väkivaltaa.³³

Median toimintaympäristö on Afganistanissa muutenkin vaikeutunut Talibanin valtaannousun jälkeen. Tolo News -uutistoimisto raportoi syyskuun puolivälissä, että ainakin 153 mediatoimijaa 20 maakunnassa on lopettanut toimintansa elokuun vallanvaihdon jälkeen. Lopettamispäätökset ovat johtuneet median toiminnalle asetettujen suorien rajoitusten lisäksi siitä, että monet mediayhtiöt ovat vallanvaihdon seurauksena menettäneet

²⁵ HRW 1.10.2021.

²⁶ Amnesty 21.9.2021, s. 16.

²⁷ HRW 8.9.2021.

²⁸ Tolo News 9.9.2021.

²⁹ Amnesty 21.9.2021, s. 18.

³⁰ RSF 31.8.2021.

³¹ Amnesty 21.9.2021, s. 16.

³² HRW 8.9.2021.

³³ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

rahoituksensa.³⁴ 9.9.2021 Taliban katkaisi osassa Kabulín kaupunginosia mobiiliidatayhteydet, mikä esti viestisovellusten kuten WhatsAppin käytön, jota on käytetty mielenosoitusten organisoimiseen ja niistä raportoimiseen.³⁵ Vastaavista internetyhteyksien katkaisusta on raportoitu aiemmin myös muista maakunnista.³⁶

1.3 Ihmisoikeustoimijat ja mielenosoitukset

Monien Afganistanin ihmisoikeustilanteesta raportoineiden toimijoiden toiminta on estynyt vallanvaihdoksen myötä. Taliban on ottanut hallintaansa valtiollisen Afganistanin itsenäisen ihmisoikeuskomission, jonka henkilökunta pelkää mahdollisia seurauksia aiemmasta toiminnastaan. YK:n Afganistan-ohjelma UNAMA on joutunut evakuoimaan suuren osan työntekijöistään ja on mahdollista, että se joutuu tulevaisuudessa keskittymään humanitaarisen avun pääsyn takaamiseen ihmisoikeusraportoinnin sijaan. Myös aiemmin ihmisoikeustilanteesta aktiivisesti raportoineet paikalliset, riippumattomat mediat ja järjestöt ovat joutuneet hiljentymään vallanvaihdoksen jälkeen.³⁷

Amnesty Internationalin mukaan hyökkäykset ihmisoikeustoimijoita vastaan ovat myös lisääntyneet Taliban-hallinnon noustua valtaan, vaikka ihmisoikeusaktivisteihin kohdistuneet tappouhkaukset, hyökkäykset ja murhat olivat jo aiemmin yleisiä Afganistanissa. Taisteluiden vuoksi monet aktivistit joutuivat pakenemaan maakunnista Kabuliin, ja Talibanin suorittamien kotietsintöjen vuoksi monet ovat joutuneet piiloutumaan ja vaihtamaan jatkuvasti oleskelupaikkaansa. Pelon ilmapiirin vuoksi kaikenlainen ihmisoikeustyö on muuttunut mahdottomaksi. Ihmisoikeusaktivistit ja toimittajat ovat raportoineet joutuneensa myös sosiaalisessa mediassa Talibanin hyökkäysten kohteeksi, mikä vuoksi osa toimijoista on joutunut turvautumaan itsesensuuriin. Myös ihmisoikeusaktivistien perheet saattavat joutua Talibanin kostoiskujen kohteeksi.³⁸ YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti 7.10.2021 perustaa erikoisraportoijan tehtävän seuraamaan ja raportoimaan Afganistanin ihmisoikeustilannetta.³⁹

Amnesty Internationalin haastatteleman naispuolisen ihmisoikeusaktivistin mukaan jo viikkoja ennen Talibanin valtaannousua hänen asuinalueella, jolla väitetyt asui paljon Talibanin tutkijoita, paikalliset ihmiset kuten kauppiat ja jopa poliisit tiedustelivat häneltä hänen työskentelystään.⁴⁰

Myös YK on todennut ihmisoikeusaktivisteihin ja mediatyöntekijöihin kohdistuneiden iskujen jatkuneen, ja raportoi useista yksittäisistä tapauksista eri puolilta Afganistania kesän 2021 ajalta.⁴¹ Amnesty International raportoi muun muassa seuraavista ihmisoikeustoimijoihin kohdistuneista oikeudenloukkauksista Taliban-liikkeen valtaannousun jälkeen:

- Taliban pidätti Kabulissa toimivan kansalaisjärjestön työntekijän 7.9.2021, ja tämä joutui myös vakavasti pahoinpidellyksi.
- Taliban-joukkojen syytettiin tunkeutuneen 11.9.2021 Kandaharissa paikallisen naisasia-aktivistin taloon sekä kidnapanneen ja pahoinpidelleen hänen perheenjäsenensä.
- Kabulissa toimivan ihmisoikeusjärjestön varat ja omaisuus takavarikoitiin pian Talibanin valtaannousun jälkeen. Järjestön työntekijöitä oli uhkailtu jo etukäteen. Yksi järjestön työntekijöistä joutui myöhemmin pahoinpidellyksi.

³⁴ Tolo News 13.9.2021c.

³⁵ AAN/van Bijlert 12.9.2021; Amnesty 21.9.2021, s. 18.

³⁶ Amnesty 21.9.2021, s. 18.

³⁷ AAN/Reid & Qaane 23.8.2021.

³⁸ Amnesty 21.9.2021, s. 12–13.

³⁹ Amnesty 7.10.2021.

⁴⁰ Amnesty 21.9.2021, s. 12–13.

⁴¹ UNGA/SC 2.9.2021, s. 9–10.

- Useiden afganistanilaisten kansalaisjärjestöjen tiloihin Kabulissa tehtiin kotietsintöjä 25.8.2021, joissa Taliban selvitti järjestöjen omaisuutta ja henkilökunnan tietoja.
- 30 Taliban-taistelijasta koostunut joukko meni afganistanilaisen kansalaisjärjestön tiloihin, ja syytti järjestöä maassa järjestetyistä naisten oikeuksia puolustaneista mielenosoituksista ja turvakodin ylläpitämisestä. Taistelijat pidättivät järjestön toimiston vartijan, sillä muu henkilökunta ei ollut paikalla.
- Heratissa Taliban ampui kahta liikettä vastustanutta mielenosoittajaa 7.9.2021. Molemmat mielenosoittajat kuolivat saamiinsa vammoihin.
- Taliban pidätti ja pahoinpiteli Kabulissa naisten oikeuksia puolustaneita mielenosoittajia 8.9.2021.
- Talibanin sisäministeriö antoi 8.9.2021 määräyksen, joka kieltää kaikkien mielenosoitusten ja kokoontumisten järjestämisen, kunnes uusi "mielenosoitussäännöstö" on laadittu.⁴²
- Lisäksi Kandaharissa 11.9.2021 Taliban-taistelijoiksi epäillyt henkilöt tunkeutuivat naispuolisen kansalaisaktivistin kotiin ja pahoinpitelivät aktivistin perheenjäseniä. Myös Kabulista raportoitiin samanaikaisesti, että Taliban ampui naisen, joka oli liikkunut kotinsa ulkopuolella.⁴³

Aiemman hallinnon aikana perustettu Afganistanin itsenäinen ihmisoikeuskomissio (AIHCR) ilmoitti medialle 19.9. antamassa lausunnossaan, että Taliban-liike on ottanut sen toimistot haltuunsa ja häiritsee sen työtä ottamalla omaan käyttöönsä myös työvälineitä kuten ajoneuvoja ja tietokoneita. Komission mukaan Taliban on jo osoittanut, että se ei kunnioita ihmisoikeuksia, ja on kohdistanut hyökkäyksiä ihmisoikeusaktivisteja vastaan. Taliban-liikkeen edustajan mukaan se ei ole takavarikoinut rakennuksia tai omaisuutta, vaan taistelijoiden tarkoituksena on ollut vain suojella niitä. Liikkeen mukaan AIHCR:n työntekijät voivat palata töihinsä halutessaan.⁴⁴

Syyskuun 2021 alussa useissa Afganistanin kaupungeissa järjestettiin mielenosoituksia, jotka protestoivat Talibanin naiseen ja tyttöihin kohdistamia oikeudenloukkauksia vastaan ja vaadittiin yhtäläistä oikeutta koulutukseen ja työntekoon. Taliban-taistelijat ovat hajottaneet lähes kaikki mielenosoitukset väkivaltaisesti pahoinpitelemällä niihin osallistuneita ja tuhonneet mielenosoituksista raportoineiden toimittajien kameroita.⁴⁵ Mielenosoituksia on järjestetty Kabulin lisäksi ainakin Badakhshanin, Balkhin ja Heratin maakunnissa. Mielenosoitukset alkoivat sen jälkeen, kun Taliban kiihdytti hyökkäyksiään Panjshirin laaksossa toimivaa vastarintaliikettä vastaan.⁴⁶ Myös henkilöitä, jotka ovat pitäneet esillä Afganistanin islamilaisen tasavallan lippua on pahoinpidelty, pidätetty ja ammuttu.⁴⁷

Naisten oikeuksia puolustaneisiin mielenosoituksiin osallistuneita on pidätetty ja pidätyksen aikana osallistujia on kidutettu väkivaltaisesti. Amnesty Internationalin mukaan mielenosoituksia hajottamassa olleet Taliban-taistelijat ampuivat ilmaan, ja kohtelivat mielenosoittajia väkivaltaisesti.⁴⁸ Taliban ilmoitti 7.9.2021, että sekä mielenosoitusten järjestäminen että niistä raportointi on toistaiseksi kiellettyä.⁴⁹ Myös länsimaisia toimittajia on estetty raportoimasta mielenosoituksista.⁵⁰ Mielenosoituksissa tapahtuneita

⁴² Amnesty 21.9.2021, s. 13–15.

⁴³ Tolo News 12.9.2021.

⁴⁴ PAN 19.9.2021.

⁴⁵ HRW 8.9.2021; Amnesty 21.9.2021, s. 13.

⁴⁶ Amnesty 21.9.2021, s. 7-8.

⁴⁷ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

⁴⁸ Amnesty 8.9.2021.

⁴⁹ HRW 8.9.2021.

⁵⁰ Foreign Policy/Glinski 11.9.2021.

väkivaltaisuuksia ei kuitenkaan lopetettu Taliban-johdon toimesta, vaan niiden jatkuessa 8.9.2021 oli selvää, että taistelijoilla oli ylemmän johdon määräys hajottaa mielenosoitukset sekä niiden näkyvyys Afganistanissa ja ulkomailla.⁵¹

Mielenosoituksissa tapahtunut väkivalta kuvastaa AAN:n mukaan Taliban-taistelijoiden kokemattomuutta joukkojenhallinnasta, kykenemättömyyttä toimia avoimen arvostelun kanssa sekä konservatiivisten normien korostamista. Monet maaseudulta kotoisin olevat Taliban-taistelijat eivät ole aiemmin kohdanneet mieltään osoittavaa, ilman kasvoja peittävää vaatetusta olevaa naisjoukkoa.⁵²

2 Turvallisuustilanne

Tässä raportissa käsitellään Afganistanin turvallisuustilannetta syys- ja lokakuussa 2021. Talibanin valtaannousuun liittyviä tapahtumia käsitellään matietopalvelun aiemmassa raportissa "Afganistanin tilannekatsaus elokuussa 2021". Aluekohtaisella tasolla Afganistanin turvallisuustilannetta tammikuun ja elokuun 2021 välisenä käsitellään esimerkiksi Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston EASOn syyskuussa 2021 julkaisemassa raportissa⁵³. Edellä mainittujen tiedon saatavuutta koskevien rajoitusten vuoksi on todennäköistä, että turvallisuustilannetta koskevassa yksityiskohtaisessa tiedossa, kuten turvallisuusvälikohtausten ja siviiliuhrien määrissä, on puutteita.

BBC kuvaa Afganistanin tilannetta lokakuussa 2021, Talibanin 20 vuotta kestäneen vastarinnan päättymisen jälkeen rauhallisemmaksi kuin aiemmin. Etenkin Itä-Afganistanin Nangarharissa Talibanin ja ISIS-järjestön Afganistanin-haaran ISKP:n väliset hyökkäykset ovat kuitenkin lähes päivittäisiä⁵⁴, ja ISKP:n ajoittaiset siviiliuhreja vaatineet terrori-iskut ovat jatkuneet Afganistanin eri alueilla.⁵⁵ Kansainvälisten medialähteiden mukaan Talibanin valtaannousu ja taistelujen päättymisen on vaikuttanut erityisesti Etelä-Afganistanin turvallisuustilanteeseen, missä toimittajat ovat päässeet vierailemaan. Talibanin keskeisiin tukialueisiin kuuluva Helmandin maakunta on ollut yksi väkivaltaisimpia Afganistanin alueita viimeisen 20 vuoden aikana, jossa taistelut ja ilma- ja räjähdysiskut vaativat siviiliuhreja ja rajoittivat päivittäistä elämää. Taistelujen päättymisen jälkeen paikalliset asukkaat ovat kokeneet liikkumisen turvallisemmaksi ja palanneet joillekin alueille, joille matkustaminen ei ole ollut mahdollista vuosikymmeniin, minkä vuoksi Talibanin valtaannousuun suhtaudutaan alueella pääosin positiivisesti. Näillä alueilla infrastruktuuri on kuitenkin taistelujen seurauksena pahoin vahingoittunutta, eikä niillä ole ollut tähänkään mennessä tarjolla peruspalveluita, kuten kouluja ja terveyskeskuksia.⁵⁶

Eniten pakokauhua ja epätoivoa Talibanin valtaannousu on aiheuttanut Kabulissa, jossa ajoittaisista terrori-iskuista huolimatta ei ole viimeisen 20 vuoden aikana käyty taisteluita. Epävarma tilanne on saanut monet kabulilaiset pyrkimään pois maasta, ja myös kaupungin infrastruktuuri uhkaa luhistua, sillä Taliban ei ole muun muassa pystynyt maksamaan tuontien energiasta, joka ylläpitää kaupungin sähkönjakelua.⁵⁷

Myös YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitujen toimiston UN OCHAN viikoittaisten humanitaarista tilannetta koskevien katsausten perusteella voidaan todeta

⁵¹ AAN/van Bijlert 12.9.2021.

⁵² AAN/van Bijlert 12.9.2021.

⁵³ Saatavilla: https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2021_09_EASO_COI_Report_Afghanistan_Security_situation_update.pdf (käyty 5.11.2021).

⁵⁴ BBC/Kermani 29.10.2021.

⁵⁵ WSJ/Rasmussen 11.10.2021.

⁵⁶ The Guardian/Graham-Harrison 18.9.2021; WSJ/Rasmussen 11.10.2021.

⁵⁷ WSJ/Rasmussen 11.10.2021.

turvallisuustilanteen olleen suurimmassa osassa Afganistania, lukuun ottamatta itäisiä maakuntia, yleisellä tasolla suhteellisen rauhallinen mutta ennustamattomissa oleva.⁵⁸

Aiemmin Afganistanin väkivaltaisempaa alueena olleessa Etelä-Afganistanissa OCHA raportoi turvallisuustilanteen pysyneen syys- ja lokakuussa 2021 "suhteellisen rauhallisena mutta epävarmana". Etelä-Afganistanista siviiliuhreja ovat kuitenkin aiheuttaneet taisteluiden jälkeen hylätyt tienvarsipommit, joita siviilit ovat vahingossa laukaisseet, sillä kaikkea räjähdeseastetta ei ole pystytty siivoamaan etenkin maaseutualueilta. Syyskuussa turvallisuustilanteen kerrottiin pysyneen "suhteellisen rauhallisena" myös Länsi-, Pohjois- ja Koillis-Afganistanin alueilla. OCHAN mukaan yksittäisiä siviiliuhreja vaatineita turvallisuusvälikohtauksia on tapahtunut syys-lokakuussa myös Keski-Afganistanin Daikundin, Kabulin, Parwanin ja Panjshirin maakunnissa. Kuitenkin Itä-Afganistanissa turvallisuustilanne on myös syys- ja lokakuussa pysynyt OCHAN tietojen mukaan epävakana ja ennustamattomana. Improvisoiduilla räjähteillä tehdyt iskut sekä muut turvallisuusvälikohtaukset ovat aiheuttaneet Itä-Afganistanissa edelleen siviiliuhreja.⁵⁹

ACLED-konfliktitietokannan tietojen perusteella voidaan todeta, että Afganistanista raportoidut turvallisuusvälikohtaukset⁶⁰ ovat vähentyneet syys- ja lokakuussa 2021 verrattuna aiempiin kuukausiin vuonna 2021. Syyskuussa Afganistanissa raportoitiin 59 ja lokakuussa (29.10. mennessä) 80 turvallisuusvälikohtautta, kun elokuussa 2021 turvallisuusvälikohtauksia raportoitiin vielä 541. Koko vuoden 2021 aikana 29.10. mennessä ACLED raportoi 8504 turvallisuusvälikohtautta. Syyskuussa turvallisuusvälikohtauksia tapahtui eniten Panjshirin (14 välikohtautta), Kabulin (11) ja Nangarharin (11) maakunnissa. Lokakuussa turvallisuusvälikohtaukset ovat keskittyneet Nangarharin (33 välikohtautta), Kabulin (13) ja Baghlanin (5) maakuntiin.⁶¹

Turvallisuusväkikohtauksen aiheuttamista siviiliuhreista ei ole saatavilla kattavaa raportointia heinäkuun ja lokakuun 2021 väliseltä ajalta, sillä esimerkiksi konfliktin aiheuttamista siviiliuhreista säännöllisesti raportoinut YK:n Afganistan-ohjelma UNAMA⁶² ei ole julkaissut konfliktin vaikutusta siviileihin käsittelevää raporttiaan heinäkuun 2021 jälkeen.

Afganistanin aluehallintatilannetta pitkään seuranneen Long War Journalin (LWJ) mukaan 15.9.2021 jälkeen Taliban on hallinnut kokonaan 391 Afganistanin piirikuntaa, ja lisäksi 15 piirikunnassa on Talibanin asettama hallinto ja vastarintatoimintaa. Balkhin maakunnan Chahar Kintin piirikunnasta käytiin tuolloin LWJ:n mukaan taisteluja Talibanin ja tarkemmin erottelemattoman vastarinnan välillä.⁶³

Keski-Afganistanissa sijaitsevassa Panjshirin maakunnassa aktivoitui pian Kabuln valtauksen jälkeen **Panjshirin vastarintaliike**, joka käyttää itsestään nimeä "Kansallinen vastarintarintama" (*National Resistance Front*).⁶⁴ Vastarintaliike hallitsi Panjshiria vielä syyskuun alussa, kunnes Taliban käynnisti hyökkäyksen maakuntaan.⁶⁵ 6.9.2021 mennessä Taliban ilmoitti valloittaneen koko maakunnan medialähteiden mukaan laajojen taistelujen seurauksena.⁶⁶ The New York

⁵⁸ UN OCHA 10.9.2021; 15.9.2021; 23.9.2021; 30.9.2021; 7.10.2021; 14.10.2021; 29.10.2021.

⁵⁹ UN OCHA 10.9.2021; 15.9.2021; 23.9.2021; 30.9.2021; 7.10.2021; 14.10.2021; 29.10.2021.

⁶⁰ ACLED-tietokannan tiedoista tapahtumalajeiksi on valittu "battles", "explosions", "riots" ja "violence against civilians" ja ajanjaksoksi 1.1–29.10.2021.

⁶¹ ACLED 29.10.2021.

⁶² United Nations Assistance Mission in Afghanistan (<https://unama.unmissions.org/>, käyty 4.11.2021).

⁶³ LWJ/Roggio [päiväämätön].

⁶⁴ NYT 25.8.2021; WSJ/Shah & Amiri 29.8.2021.

⁶⁵ BBC 3.9.2021b.

⁶⁶ BBC 6.9.2021.

Times raportoi 17.9., että taistelut Panjshirissa olivat pääosin päättyneet, ja vastarintaliikkeen taistelijat olivat eristäytyneet vaikeapääsyiseen vuoristoon. Lehden mukaan valtaosa Panjshirin asukkaista oli paennut ennen Talibanin hyökkäyksen alkua. Julkisuudessa on ollut tietoja, joiden mukaan Taliban olisi syylistynyt taisteluiden yhteydessä vastarintataistelijoihin ja siviileihin kohdistuneisiin ihmisoikeusloukkauksiin, kuten kotietsintöihin ja julkisiin teloituksiin. Tietoja ei ole kuitenkaan pystytty varmistamaan mutta ei myöskään poissulkemaan. Taliban kuitenkin katkaisi viestintäyhteydet ja sähkönjakelun maakuntaan taistelujen alla, ja maakunnan sairaaloihin on tuotu taisteluissa haavoittuneita ihmisiä.⁶⁷ France 24 -uutistoimiston mukaan Panjshirin kylät olivat edelleen lokakuun alussa pitkälti tyhjillään asukkaiden paettua taisteluita Kabuliin. Talibanilla kerrottiin myös olevan maakunnassa tarkastuspisteitä ja liikkeen kerrotaan nyt rajoittavan maakunnasta liikkumista.⁶⁸

Financial Timesin tietojen mukaan vastarintaliikkeen johtaja Ahmad Massud sekä presidentiksi julistautunut Afganistanin islamilaisen tasavallan varapresidentti Amrullah Saleh ovat syyskuun jälkeen olleet Tadžikistanissa.⁶⁹ Myöskään France 24 -uutiskanavan haastattelemien asiantuntijoiden mukaan ei ole syytä epäillä, etteikö liikkeen johto toimisi nyt Tadžikistanista käsin.⁷⁰ Vastarintaliikkeen edustajan syyskuun lopulla antaman lausunnon mukaan se pyrkii käynnistämään uuden Talibanin vastaisen toiminnan Afganistanissa "kuukauden kuluessa".⁷¹ Asiantuntijoiden mukaan on kuitenkin epätodennäköistä, että liike pystyisi käynnistämään varsinaista aseellista vastarintaa Tadžikistanista.⁷²

Afganistanin turvallisuustilanteeseen Talibanin valtaannousun jälkeen on vaikuttanut etenkin **ISIS-järjestön Afganistanin-haara ISKP** (*Islamic State Khorasan Province*), joka pystynyt vahvistamaan asemiaan ja taistelee Taliban-liikettä vastaan etenkin Itä-Afganistanissa. ISKP on toteuttanut Talibanin valtaannousun jälkeen myös useita suuren mittaluokan terrori-iskuja.⁷³ ISKP:llä ei ole hallussaan yhtään piirikuntaa, mutta aiemmin sen vahvimmat tukikohdat ovat sijainneet Nangarharissa ja Kunarissa, kunnes Afganistanin turvallisuusjoukot hajottivat ne. Myös Taliban taisteli jo aiemmin ISKP:ta vastaan.⁷⁴ Joidenkin arvioiden mukaan ISKP:llä on nyt noin 4000 taistelijaa Afganistanissa, joista 2000–3000 oli vankiloista viime kuukausina vapautettuja tai paenneita. Näistä kuitenkin kaikki eivät välttämättä ole aktiivisia taistelijoita. Talibanin valtaannousun jälkeen nämä taistelijat ovat muodostaneet useisiin kaupunkeihin ISKP:n soluja.⁷⁵

The National -lehden mukaan lokakuun puoleenväliin mennessä ISKP oli toteuttanut 30 hyökkäystä eri puolilla Afganistania Talibanin valtaannousun jälkeen.⁷⁶ Hyökkäysaallon käynnisti 18.–19.9. Nangarharin Jalalabadissa tapahtunut iskutarja, jossa kuoli tai haavoittui varmistamattomien tietojen mukaan 35 Taliban-taistelijaa.⁷⁷

Järjestön ensisijaisena tavoitteena on hyökätä Talibanin asettamaa hallintoa vastaan ja valtaosa sen viime aikoina tekemistä väkivaltaisista iskuista on ollut räjähdyskuja, joiden kohteena ovat olleet Taliban-liikkeen taistelijat ja hallintoedustajat.⁷⁸ Tällaisia iskuja tapahtuu

⁶⁷ NYT/Huylebroek & Blue 17.9.2021.

⁶⁸ France 24 4.10.2021.

⁶⁹ Financial Times / Astrasheuskaya 29.9.2021.

⁷⁰ France 24 4.10.2021.

⁷¹ Financial Times / Astrasheuskaya 29.9.2021.

⁷² France 24 4.10.2021.

⁷³ RFE/RL/Gandhara 13.10.2021; ISW 27.10.2021.

⁷⁴ BBC/Kermani 29.10.2021.

⁷⁵ The National/Glinski 12.10.2021.

⁷⁶ The National/Glinski 12.10.2021.

⁷⁷ LWJ/Joscelyn 20.9.2021.

⁷⁸ BBC/Kermani 29.10.2021; ISW 27.10.2021.

konflikteja seuraavan ajatushautomo Institute for the Study of Warin (ISW) tietojen mukaan lähes päivittäin lähinnä Kabul, Nangarharin ja Kunarin maakunnissa.⁷⁹ Myös paikallisten asukkaiden mukaan ISKP:n tekemät räjähdysiskut ja salamurhat ovat lisääntyneet Talibanin valtaannousun jälkeen.⁸⁰ BBC:n mukaan ISKP on viime kuukausina lisääntyvässä määrin tehnyt salamurhia, joiden kohteina ovat olleet myös kansalaisaktivistit.⁸¹ ISKP on pyrkinyt hyökkäämään myös kriittistä infrastruktuuria kohtaan ja onnistui 21.10. häiritsemään sähkönjakelua Kabulissa.⁸²

Taliban on pyrkinyt vastaamaan iskuihin teloittamalla ISKP:n taistelijoita tai sen tukijoiksi epäiltyjä.⁸³ BBC:n mukaan Nangarharin Jalalabadissa löytyy muutaman päivän välein teloitettuja ihmisiä kaupungin laitamilta, joita syytetään ISKP:n tukemisesta. Mikään taho ei ole virallisesti ilmoittautunut salamurhien tekemäksi, mutta niitä pidetään Talibanin ISKP-taistelijoita vastaan tekeminä iskuina. Talibanin mukaan virallisesti se on vain pidättänyt "lukuisia ISKP-taistelijoita".⁸⁴

Sunnalainen, ääri-islamistinen ISKP on toteuttanut myös sektaarisia iskuja etenkin shiiamuslimeja vastaan. Lokakuussa 2021 ISKP hyökkäsi shiiamoskeijoihin Kandaharissa ja Kunduzissa. ISKP antoi Kandaharissa tapahtuneen hyökkäyksen jälkeen myös lausunnon, että se pyrkii "teloittamaan kaikki shiialaiset ja hyökkäämään heidän temppelieihinsä Bagdadista Khorasaniin".⁸⁵ ISW:n mukaan ISKP:n shiioihin kohdistunut väkivalta on saanut hazarat keräämään joukkojaan, ja ainakin yhden aseellisen ryhmän perustamisesta on ilmoitettu.⁸⁶ Tällaisten joukkojen mahdollisesta toiminnasta ei ole kuitenkaan saatavilla tarkempaa tietoa.

ISW:n tietojen mukaan ISKP on pystynyt voimistamaan asemiaan etenkin sen aiemmillä tukialueilla Nangarharin ja Kunarin maakunnissa, mutta on laajentumassa Pohjois- ja Etelä-Afganistaniin. ISKP:n toiminnasta on ollut merkkejä edellä mainittujen maakuntien lisäksi Kabulissa, Jawzjanissa, Uruzganissa, Zabulissa, Khostissa ja Paktikassa.⁸⁷ Arvioiden mukaan ISKP on päässyt voimistumaan, kun Talibanin vapautti valtaannousunsa yhteydessä vangit kaikista maan vankiloista, ja näiden joukossa oli useita tuomittuja ISKP-taistelijoita.⁸⁸

⁷⁹ ISW/Mills 27.10.2021.

⁸⁰ Gandhara 13.10.2021.

⁸¹ BBC/Kermani 29.10.2021.

⁸² ISW/Mills 27.10.2021.

⁸³ ISW/Mills 27.10.2021.

⁸⁴ BBC/Kermani 29.10.2021.

⁸⁵ ISW/Mills 27.10.2021; HRW 25.10.2021.

⁸⁶ ISW/Mills 27.10.2021.

⁸⁷ ISW/Mills 27.10.2021.

⁸⁸ The National/Glinski 12.10.2021; Gandhara 13.10.2021.

3 Humanitaarinen tilanne

Jo ennen Talibanin valtaannousua elokuussa 2021 Afganistanin humanitaarinen tilanne oli yksi maailman huonoimmista. Neljäkymmentä vuotta kestänyt konflikti, toistuvat luonnonkatastrofit ja kuivuus, koronaviruspandemia sekä näiden aiheuttama krooninen köyhyys ovat runnelleet Afganistania ja afganistanilaisia. Kesällä 2021 kiihtyneet taistelut vaikeuttivat tilannetta entisestään ja lisäsivät humanitaarisen avun tarvetta. Jo tuolloin lähes puolet afganistanilaisista oli humanitaarisen avun tarpeessa, yhdellä kolmasosalla oli vakavia ongelmia ruokaturvan suhteen ja yli puolen kaikista lapsista odotettiin kokevan akuuttia aliravitsemusta.⁸⁹

Taliban-liikkeen valtaannousu aiheutti merkittäviä häiriöitä Afganistanin julkiseen talouteen ja palveluihin sekä kansainväliseen apuun, ja lisäksi sillä oli sunnattomia vaikutuksia työllisyyteen, etenkin naisten osalta. Yleisellä tasolla vallanvaihdoksen aiheuttama taloudellinen kriisi on vaikuttanut negatiivisesti työmarkkinoihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Julkisen sektorin työntekijöistä, jotka muodostavat merkittävän osan kaupunkiväestöstä, on jäänyt Taliban-hallinnon alaisuudessa ilman palkkaa ja myös epäsäännöllisiä päivätöitä tekevien afganistanilaisten ansaintamahdollisuudet ovat heikentyneet.⁹⁰

Afganistanin taloustilanne oli koronaviruspandemian vaikutusten heikentämänä jo ennen Talibanin valtaannousua heikko ja kansainvälisestä avusta riippuvainen. Taliban-liikkeen valtaannousu katkaisi kansainvälisen kehitysyhteistyön, johti Afganistanin kansainvälisten varojen jäädyttämiseen, mikä aiheutti maan rahayksikön afganin devalvaation ja entisestään pahensi taloudellista kriisiä.⁹¹

Vuonna 2021 Afganistania on koetellut myös jo toinen kuivuusjakso neljän vuoden sisällä. Edellisestä vain Länsi-Afganistania koetelleesta kuivuudesta poiketen, tänä vuonna kuivuus koskettanut kokonaisuudessaan yhtä kolmasosaa Afganistanista. Kuivuuden ennakoitaan ajavan useita kotitalouksia entistä syvempään köyhyyteen, mikä saattaa johtaa haitallisiin selviytymistapoihin, kuten lapsityövoiman ja pakkoavioliittojen käyttöön. Tilanteen arvioidaan myös kiihdyttävän pyrkimyksiä ulkomaille muuttoon laittomia kanavia pitkin.⁹²

Kuivuuden seurauksena lokakuussa 2021 ruokaturvaongelmat olivat lisääntyneet kesästä. Nyt lähes puolen väestöstä ennakoitaan joutuvan viisiportaisella asteikolla toiseksi tai kolmanneksi vakavimpaan kriisi- tai hätätilanteeseen ruoan saatavuuden suhteen. Kuivuuden todetaan vaikeuttaneen ruoan tuotantoa 25 Afganistanin maakunnassa 34:stä. Afganistanin sisäinen pakotettu muuttoliike on lisännyt ruokaturvan kanssa ongelmassa olevien ihmisten määrää.⁹³ Ensimmäistä kertaa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ruokaturvan ongelmat koskettavat yhtä lailla niin kaupungeissa kuin maaseudulla afganistanilaisia.⁹⁴

Kesän 2021 väkivaltaisuuDET vaurioittivat vakavasti myös Afganistanin jo aiemmin heikkoa terveydenhoitojärjestelmää, joka on ollut vaikeuksissa esimerkiksi uusien virusvarianttien kiihdyttämän koronaviruspandemian aiheuttamiin terveydenhoitotarpeisiin vastaamisessa.⁹⁵

Vuonna 2021 konfliktin vuoksi maan sisäisesti siirtymään joutuneiden (IDP, *Internally Displaced Person*) määrä on kasvanut ennätyslukemiin. Vuoden 2020 lopussa konfliktin vuoksi siirtymään

⁸⁹ UNOCHA 5.9.2021, s. 5.

⁹⁰ IPC 10/2021.

⁹¹ IPC 10/2021.

⁹² UNOCHA 5.9.2021, s. 5.

⁹³ IPC 10/2021.

⁹⁴ WFP 27.10.2021.

⁹⁵ UNOCHA 5.9.2021, s. 5.

joutuneita oli eri arvioiden mukaan 2,9⁹⁶–3,5 miljoonaa⁹⁷, ja 18.10.2021 mennessä, 682 891 uutta ihmistä on YK:n mukaan joutunut siirtymään maan sisäisesti. Heinäkuun 2021 jälkeen uusien siirtymisten määrä on vähentynyt, ja 1.8-18.10 välisenä aikana 13 362 ihmistä joutui pakenemaan konfliktia. Uusien paenneiden määrä ylitti edellisen vuonna 2016 koetun ennätyksen, jolloin IDP:eitä pakeni noin 674 000.⁹⁸

Eniten sisäisesti siirtymään joutuneita on paennut Kunduzin, Badghisin ja Bamiyanin maakunnista ja lisäksi suuria määriä myös Faryabista, Kandaharista, Nangarharista, Kunarista, Baghlanista ja Takharista. Valtaosa IDP:istä on sijoittunut lähtömaakuntiinsa. Ainostaan Paktikasta ei ole raportoitu sisäisesti siirtymään joutuneista.⁹⁹ Alustavien arvioiden mukaan noin 165 000 IDP:tä on kuitenkin päässyt palaamaan kotialueilleen syyskuusta lähtien. Paluusta 70 % on kohdistunut Etelä- ja Koillis-Afganistanin maakuntiin.¹⁰⁰ Turvallisuustilanteen paranemisesta huolimatta kaikkien IDP:eiden ei uskota pystyvän palamaan kotialueilleen, koska heidän asuntonsa ovat vaurioituneet tai tuhoutuneet taisteluissa.¹⁰¹

4 Tiettyjen ryhmien tilanne

Amnesty Internationalin mukaan Talibanin valtaannousun jälkeen ihmisoikeusaktivistit, naispoliitikot, edelliselle hallinnolle työskennelleet sekä uskonnolliset ja etniset vähemmistöt ovat joutuneet aiempaa suuremman uhan kohteeksi. Paikallisten ihmisoikeusaktivistien mukaan vähemmistöt, erityisesti shiia-, hazara-, hindu- ja sikhiyhteisöt ovat vaarassa joutua Talibanin hyökkäysten kohteiksi.¹⁰² Afghanistan Analysts Networkin (AAN) mukaan monet ryhmät, kuten aiemmalle hallinnolle työskennelleet, kansalaisaktivistit, journalistit, opiskelevat, työssäkäyvät sekä muuten vapaata elämää elävät naiset ja hazarat, pelkäävät joutua syrjityiksi uuden Taliban-hallinnon alaisuudessa, joka vaikuttaa pyrkivän määrätietoisesti rankaisemaan tai sysäämään ulkopuolelle nämä ryhmät.¹⁰³

Tässä osiossa keskitytään edellä olevien lähteiden perusteella tarkastelemaan tiettyjen, haavoittuvimmassa asemassa olevien, ihmisryhmien asemaa: naisten, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen, hazaroiden sekä edelliseen hallinnossa sidoksissa olevien. Näiden ryhmien lisäksi on myös joitain muita ryhmiä, joiden tilanne on todennäköisesti vaikeutunut Talibanin valtaannousun jälkeen. Huomioitavaa on, että Afganistanin ihmisoikeustilanteessa, on ollut suuria ongelmia pitkään huolimatta viimeisen 20 vuoden aikana tapahtuneesta kehityksestä. Raportissa mainittuihin ryhmiin on useassa tapauksessa kohdistunut oikeudenloukkauksia myös ennen Talibanin valtaannousua.

4.1 "Länsimaistuneet" tai Talibanin asettamia moraalisäädöksiä rikkovat henkilöt

Talibanin asettama hallinto on perustanut uudelleen niin kutsutun islamilaisen moraalin ministeriön aiemman naisten asioista vastanneen ministeriön tilalle. Talibanin edustajien kerrotaan ajaneen ministeriössä Maailmanpankin rahoituksella työskennelleet ulos työpaikaltaan 18.9.2021, minkä jälkeen entiset työntekijät kokoontuivat mielenosoitukseen

⁹⁶ UNHCR 1.11.2021.

⁹⁷ IDMC 2021.

⁹⁸ UNOCHA 7.11.2021.

⁹⁹ UNOCHA 7.11.2021.

¹⁰⁰ UNHCR 1.11.2021.

¹⁰¹ UNOCHA 5.9.2021, s. 6

¹⁰² Amnesty 21.9.2021, s. 5.

¹⁰³ AAN/van Bijlert 12.9.2021.

ministeriön edustalla.¹⁰⁴ Mielenosoittajien mukana oli myös muita naisasia-aktivisteja, ja he vaativat myös tyttöjen ja naisten koulutuksen sallimista.¹⁰⁵ Korkeakouluopetuksesta kerrotaan poistettavan oppiaineet, jotka ovat Talibanin näkemyksen mukaan islamilaisen lain vastaisia.¹⁰⁶

Useissa Afganistanin maakunnissa on alettu soveltaa jo ennen Kabulin valtausta annettua Talibanin määräystä soveliaasta toiminnasta, jonka kerrotaan olevan huomattavasti tiukempi kuin Taliban-johto on antanut julkisuudessa ymmärtää. Määräys sisältää myös määräyksiä erilaisista oikeuksista, mutta Talibanin asettamat viranomaiset eivät usein noudata niitä.¹⁰⁷

Vaikka Taliban-johto ei ole antanut tarkkoja määräyksiä naisilta vaadittavasta pukeutumisesta, Human Rights Watchin mukaan paikalliset taistelijat ovat Heratissa alkaneet soveltaa omia, usein hyvin rajoittavia pukeutumissääntöjä. Julkisilla paikoilla olevilta naisilta on vaadittu esimerkiksi kokonaan kasvot ja vartalon peittävää vaatetusta, ja myös miesten tulisi käyttää ainoastaan perinteisiä afganistanilaisia vaatteita länsimaalaisiksi katsottujen vaatteiden sijaan. Pukeutumissääntöjä rikkoneita henkilöitä on uhattu väkivallalla.¹⁰⁸ CNN:n kertoo tapauksesta, jossa Talibanin näkemyksen mukaan "länsimaisesti pukeutunut" mies pysäytettiin Kabulissa, ja myös hänen matkapuhelimensa sisältö tutkittiin. Puhelimesta löytyi homoseksuaaliseksi katsottua materiaalia, minkä seurauksena henkilö joutui pahoinpidellyksi.¹⁰⁹

Uutislähteiden mukaan Taliban on kieltänyt partureita ajamasta miesten partoja useissa maakunnissa. Kieltoja on annettu yleisesti Helmandissa sekä joillekin partureille Kabulissa.¹¹⁰ Tolo Newsin mukaan kieltoja on annettu yleisellä tasolla Kapisan, Helmandin ja Takharin maakunnissa, mutta Talibanin kulttuuriministeriö on kiistänyt niiden olevan liikkeen antamia.¹¹¹

4.2 Naiset

Naisten asemaa on Talibanin valtaannousun jälkeen rajoitettu eri tavoin.¹¹² YK:n mukaan Taliban otettua Afganistanin alueita hallintaansa, on myös seurannut syytöksiä naisten ja tyttöjen perusoikeuksien ja -vapauksien rajoittamisesta. Rajoitukset koskevat erityisesti pääsyä koulutukseen ja terveydenhoitoon, oikeutta työskentelyyn, liikkumisvapautta ilman miespuolista sukulaista ja tiukkaa pukeutumissäännöstöä. Useilla Afganistanin alueilla Taliban on uhannut asetettujen rajoitusten rikkomisesta ankarilla rangaistuksilla.¹¹³ Perinteisillä Talibanin kannatusalueilla kaikki naiset eivät ole yhtä mieltä siitä, millaiset oikeudet heillä tulisi olla osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Osa naisista toivoo enemmän vapauksia liikkua ilman häirintää, mutta osa sanoo kannattavansa perinteisempää käsitystä naisen asemasta. Helmandissa toimivan Taliban-oppineen mukaan naisten elämän rajoittamisessa ei olekaan usein kyse islamin tulkinnasta, vaan tahdosta noudattaa kyseisen kylän perinteitä.¹¹⁴

Human Rights Watch raportoi syyskuussa 2021, että Taliban-liike suorittaa naisia ja tyttöjä vastaan laajamittaisia ja vakavia oikeudenloukkauksia Länsi-Afganistanin Heratissa. Talibanin valtaannousun jälkeen liike on luonut pelkoa naisten ja tyttöjen keskuudessa suorittamalla

¹⁰⁴ Al-Jazeera 18.9.2021.

¹⁰⁵ Tolo News 19.9.2021.

¹⁰⁶ Tolo News 13.9.2021.

¹⁰⁷ HRW 29.10.2021.

¹⁰⁸ HRW 23.9.2021.

¹⁰⁹ CNN 12.10.2021.

¹¹⁰ BBC 26.9.2021.

¹¹¹ Tolo News 27.9.2021.

¹¹² Amnesty 21.9.2021, s. 5, 8.

¹¹³ UNGA/SC 2.9.2021, s. 9–10.

¹¹⁴ New Yorker/Gopal 13.9.2021.

kotietsintöjä tähtäimenään yhteiskunnassa korkeassa asemassa olevat naiset, estämällä naisia liikkumasta julkisilla paikoilla, asettamalla pakollisia pukeutumisvaatimuksia, rajoittamalla merkittävästi työllistymistä ja kouluttautumista sekä kokoontumisvapautta.¹¹⁵ YK:n tiedossa on tapauksia, joissa naisia on pahoinpidelty julkisesti, koska he ovat rikkoneet annettuja säädöksiä. 3.8.2021 Balkhin maakunnassa naisasia-aktivisti ammuttiin kuoliaksi naisille asetettujen käyttäytymissääntöjen rikkomisesta.¹¹⁶

Monet Human Rights Watchin haastattelemat naiset kokevat olevansa Talibanin valtaannousun jälkeen vankeina kodeissaan. Vaikka Taliban on ilmoittanut, että se ei vaadi miespuolista saattajaa tavallisten asioiden hoitamiseen, taistelijoiden kerrotaan ajoittain pysäyttäneen yksin liikkuneita naisia, ja monet naiset välttävät mahdollisen ahdistelun ja kaltoinkohtelun pelossa liikkumista. Osa on tämän vuoksi joutunut lopettamaan työskentelyn, sillä he kokevat, etteivät olisi päässeet liikkumaan työpaikoilleen ilman miespuolista sukulaista.¹¹⁷

Monet afganistanilaiset naiset ovat oma-aloitteisesti päättäneet pukeutua burkaan ja pidättäytyneet liikkumasta julkisilla paikoilla ilman miespuolista saattajaa sekä lopettaneet tietyissä paikoissa käymisen välttääkseen mahdollisen Talibanin väkivallan tai rangaistukset.¹¹⁸ Elokuun 2021 lopulla New York Times raportoi, että Kabulin keskusta-alueilla naisten määrä oli vähäinen, ja ne jotka liikkuivat olivat pukeutuneet koko vartalon peittävään burkaan. Sen sijaan muilla alueilla, joissa Talibanin näkyvä läsnäolo oli vähäisempää, naisetkin olivat jatkaneet liikkumista aiempaan tapaan.¹¹⁹ BBC raportoi, että myös Kabulissa Taliban-taistelijat ovat pysäyttäneet naisia, jotka ovat kulkeneet kaupungilla ilman miespuolista saattajaa, ja kehottaneet näitä palaamaan koteihinsa.¹²⁰

Useilta eri Afganistanin alueilta on raportoitu naisten työssäkäynnin estämisestä mutta ei ole vielä tiedossa onko kyseessä systemaattinen toiminta vai yksittäistapaukset. Jo aiemmin kesällä 2021 Talibanin vallattua useita alueita Kandaharissa ja Heratissa, näillä alueilla naisia kehoitettiin pysymään kotona ja heidän tilalleen töihin otettiin miespuoliset sukulaiset.¹²¹ Human Rights Watchin mukaan Taliban on Heratissa rajoittanut merkittävästi myös naisten oikeutta työskennellä, vaikka se on samalla ilmoittanut suosittavansa etenkin terveys- ja koulutusalalla työskenteleviä naisia palaamaan töihinsä. Naisten ei ole kuitenkaan enää sallittua opettaa ylempien luokka-asteiden poikia, vaan näissä tehtävissä työskennelleille naisille ilmoitettiin, ettei heidän tarvitse enää palata työpaikoilleen.¹²² Myös useat naispuoliset journalistit ovat jättäneet menemättä töihin Talibanin noustua valtaan, joko varotoimenpiteenä omasta tai työnantajansa päätöksestä. Amnesty Internationalin mukaan on raportoitu myös useasta varmennetusta tapauksesta, jossa Taliban-taistelijat ovat estäneet naistoimittajia pääsemästä työpaikoilleen tai estäneet heitä tekemästä töitä kentällä.¹²³ Talibanin asettama hallinto on syyskuun 2021 kuluessa jatkanut naisia koskevaa kehoitustaan pysytellä kotona töihin menemisen sijaan.¹²⁴ Monet aiemmin valtiolle työskennelleet miehet ovat palanneet töihinsä,

¹¹⁵ HRW 23.9.2021.

¹¹⁶ UNGA/SC 2.9.2021, s. 9–10.

¹¹⁷ HRW 23.9.2021.

¹¹⁸ Amnesty 21.9.2021, s. 7–8.

¹¹⁹ NYT 24.8.2021.

¹²⁰ BBC 3.9.2021.

¹²¹ Amnesty 21.9.2021, s. 8.

¹²² HRW 23.9.2021.

¹²³ Amnesty 21.9.2021, s. 8.

¹²⁴ Tolo News 19.9.2021; Gandhara 6.9.2021.

mutta naispuolisten kollegojen ei ole annettu edelleenkään palata.¹²⁵ Toisaalta esimerkiksi Kabulin lentokentällä myös naistyöntekijät ovat palanneet uutislähteen mukaan töihin.¹²⁶

Taliban kielsi pian valtaannousunsa jälkeen eri sukupuolta olevien yhteisopetuksen.¹²⁷ Syyskuussa 2021 Talibanin opetusministeriö kehotti yläluokkien poikia palaamaan kouluihin, mutta samassa yhteydessä ei mainittu mitään tyttöjen opetuksen jatkumisesta, vaikka Taliban on vakuuttanut sallivansa sen. Tämä on tulkittu yritykseksi kieltää tyttöjen ja naisten koulunkäynti.¹²⁸ Amnesty International huomauttaa, että useilla Talibanin myös ennen elokuuta 2021 hallitsemilla alueilla koulut olivat tuhoutuneet, tai niissä ei tyttöjen sallittu opiskella kuudetta luokkaa pidemmälle.¹²⁹

Syyskuun alusta lähtien Taliban asettama hallinto otti käyttöön korkeakoulutuksessa uudet vaatimukset naisten pukeutumiselle ja eri sukupuolta olevien opiskelijoiden erottamiselle. Naisten on käytettävä opetukseen osallistuessaan mustan väristä vaatetusta, joka peittää kaikki ruumiin osat silmiä lukuun ottamatta. Oppilaitoksissa eri sukupuolta olevien opiskelijoiden pitää olla vähintään verholla erotetuissa erillisissä tiloissa, ja naisopiskelijoiden pitäisi osallistua ensisijaisesti vain naisten tarjoamaan opetukseen.¹³⁰

Human Rights Watchin mukaan Heratissa Taliban on vaatinut asuinyhteisöjen vanhimpia toimittamaan tietoja alueella asuvista merkittävässä asemassa olevista naisista, ja Talibanin etsintälistoille on päätynyt muun muassa isoissa järjestöissä, valtionhallinnossa, journalistina sekä kansalaisaktivisteina työskennelleitä sekä Talibania kritisoineita naisia.¹³¹

Väkivaltaa pakeneville naisille tarkoitetut turvakodit ovat joutuneet The Guardianin mukaan entistä suurempiin ongelmiin Talibanin valtaannousun jälkeen. Suurin osa maan 30 turvakodista on sulkenut ovensa Talibanin pelossa, ja näissä olleet naiset ovat joutuneet palaamaan koteihinsa, joista he ovat joutuneet pakenemaan tai siirtyneet piilottelemaan muualle, esimerkiksi tyhjentyneisiin vankiloihin.¹³²

4.3 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Amnesty Internationalin mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat suuressa riskissä joutua Talibanin hallinnon oikeudenloukkausten kohteeksi, ja monet näihin yhteisöihin identifioituvat elävät nyt piilossa. Myös aiemman hallinnon aikana käytössä olleen rikoslain mukaan samaa sukupuolta olevien väliset suhteet olivat rikoslaissa rangaistavia, ja saattoivat johtaa pitkään vankeustuomioon. Järjestö on kuitenkin huolissaan, että Talibanin hallinnon alaisuudessa äärimmäiset tulkinnot islamilaisesta laista saattavat johtaa seksuaalivähemmistöjen kuolemantuomioihin tai ilman oikeudenkäyntiä toimeenpantaviin teloituksiin. Ainakin yhden seksuaalivähemmistöön kuuluvan teloituksesta on raportoitu Kabulin valtauksen jälkeen. Monet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat välttävät kertomasta identiteetistään kellekään mahdollisten seurauksien vuoksi. Virallinen Taliban on vakuuttanut puolustavansa mm. naisten oikeuksia, mutta vastaavaa kannanottoa ei ole tehty seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen osalta.¹³³

¹²⁵ RFE/RL 6.9.2021.

¹²⁶ Tolo News 13.9.2021b.

¹²⁷ Amnesty 21.9.2021, s. 7-8.

¹²⁸ Al-Jazeera 18.9.2021.

¹²⁹ Amnesty 21.9.2021, s. 7-8.

¹³⁰ Gandhara 6.9.2021.

¹³¹ HRW 23.9.2021.

¹³² The Guardian 1.10.2021.

¹³³ Amnesty 21.9.2021, s. 11.

Myös The Guardianin mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat Talibanin valtaannousun jälkeen alkaneet piilotella, ja vaihtavat oleskelupaikkaansa jatkuvasti. Vähemmistöihin kuuluvat olivat jo laajalti syrjittyjä jo ennen Talibanin valtaannousua, mutta nyt uhkana on laajamittaisempi väkivalta. Lehden haastattelema seksuaalivähemmistöön kuuluva nainen kertoo, että Taliban on pyrkinyt selvittämään hänen olinpaikkansa uhkailemalla hänen perhettään. Hän uskoo, että hänen naapurinsa on paljastunut hänet Talibanille.¹³⁴

4.4 Hazarat

Taliban-liike terrorisoi etnisyydeltä hazaroita olevia ihmisiä hallitessaan Afganistania vuosina 1996-2001, ja piti maan hazara-alueita hallinnassaan väkivallan avulla.¹³⁵ Hazaroiden huolena on ollut se, miten käytännössä nykyinen Talibanin asettama hallinto tulee suhtautumaan hazaroihin. Vaikka Talibanin johto esittää näkemyksiä, joiden mukaan liike suhtautuu kaikkiin väestöryhmiin kunnioittavasti, pelkona on, että siitä huolimatta paikallistasolla komentajat ja taistelijat eivät hyväksy tällaista näkemystä.¹³⁶ Sosiaalisessa mediassa on levinnyt vahvistamattomia videoita, joissa yksittäiset Taliban-taistelijat ovat vaatineet hazaroiden surmaamista.¹³⁷ Kabulissa on liikkunut huhuja, joiden mukaan esimerkiksi hazaroiden asuttamassa Dashti Barchissa olisi kotietsintöjen yhteydessä viety miehiä kotoaan.¹³⁸ Brittiläisen Institute of Development Studiesin verkkosivuilla julkaistussa artikkelissa haastatellun kabulilaisen uskonoppineen mukaan Ghaznin Jaghorissa paikallinen Taliban-johtaja on häirinnyt ja uhkaillut alueen hazaraväestöä.¹³⁹

Elokuussa pian Kabulin valtauksen jälkeen oli shiiamuslimien ashura-juhla, mikä yleensä näkyy esimerkiksi Kabulissa hazaroiden asuttamilla Länsi-Kabulin alueilla katujuhlina.¹⁴⁰ Taliban ei puuttunut ashuran järjestämiseen, ja jopa yksi Taliban-komentaja osallistui shiiojen järjestämään tilaisuuteen Kabulissa.¹⁴¹ Tästä huolimatta IDS:n julkaiseman artikkelin mukaan monet Kabulin shiitit eivät osallistuneet yhteisiin tilaisuuksiin, jotka olivat kutistuneet yhdeksi, itsesensuurinomaisesti mahdollisten Talibanin hyökkäysten pelossa.¹⁴²

Amnesty International raportoi elokuussa saaneen tietoonsa heinäkuun 2021 alussa Ghaznin maakunnan Malistanissa tapahtuneen etnisyydeltään hazaroita olleiden siviilien joukkosurman. Amnestyn mukaan maakunnassa tuolloin kiihtyneitä taisteluja vuorille paenneet paikalliset miehet olivat palatessaan kyläänsä havainneet Talibanin ryöstäneen heidän asuntonsa. Tämän jälkeen Taliban oli pysäyttänyt miehet tarkastuspisteellään, jossa kuusi miehistä ammuttiin kuoliaaksi ja kolme menetti henkensä kidutuksen seurauksena. Amnestyn mukaan on todennäköistä, että välikohtaus edustaa vain murto-osaa vastaavista tapauksista, joista ei raportoida puutteellisten yhteyksien ja Talibanin suorittaman valvonnan vuoksi.¹⁴³

Daikundin maakunnan Khedirissä tapahtui 30.8.2021 välikohtaus, jossa teloitettiin kaksi etnisyydeltään hazaroita ollutta siviiliä ja 11 entistä turvallisuusjoukkojen taistelijaa, jotka olivat myös hazaroita. Siviilit saivat surmansa Taliban-taistelijoiden saavuttua Kahorin kylään

¹³⁴ The Guardian 20.9.2021.

¹³⁵ Gandhara 6.10.2021; HRW 22.10.2021.

¹³⁶ IDS/Kanwer & Mirza 15.9.2021.

¹³⁷ IDS/Kanwer & Mirza 15.9.2021; Modern Diplomacy/Bhattacharya 15.9.2021.

¹³⁸ BBC 3.9.2021.

¹³⁹ IDS/Kanwer & Mirza 15.9.2021.

¹⁴⁰ IDS/Kanwer & Mirza 15.9.2021.

¹⁴¹ Foreign Policy 4.9.2021

¹⁴² IDS/Kanwer & Mirza 15.9.2021.

¹⁴³ Amnesty 19.8.2021.

Khedirissä, johon oli siirtynyt entisiä turvallisuusjoukkojen taistelijoita perheineen, ja näiden alettua ampuu väkijoukkoa kohti. Kun entiset taistelijat olivat antautuneet, Taliban kokosi heidät yhteen ja teloitti kylän läheisellä joella.¹⁴⁴ Amnesty Internationalin mukaan kyseessä oli sotarikos.¹⁴⁵

Talibanin asettamat viranomaiset ovat useissa maakunnissa pakottaneet hazara-asukkaita jättämään kotinsa, ja asuttaneet tilalle tukijoitaan. Elokuun jälkeen asukkaiden häädöistä on raportoitu Helmandin, Balkhin, Daikundin, Uruzganin ja Kandaharin maakunnista. Useissa tapauksissa asukkaille on annettu vain muutama päivä aikaa poistua alueelta ilman mahdollisuutta valittaa päätöksestä tai ottaa viljelyssatoa mukaansa. Häätöjen taustalla kerrotaan olevan 1990-luvulta periytyvät maakiistat, vaikka nykyisten asukkaiden kerrotaan omistaneen alueet jo 1970-lähtien.¹⁴⁶

Afganistanilaisen Hashte Subh -uutissivuston mukaan Ghaznin maakunnan pääosin hazaroiden asuttamassa Nawurin piirikunnassa etnisyydeltään pashtuja olevat kuchi-paimentolaiset ovat Talibanin valtaannousun jälkeen siirtäneet karjaansa laiduntamaan paikallisten asukkaiden viljelysmailla. Talibanin kerrotaan uutisen mukaan häätäneen yksittäisiä hazaraperheitä Nawurista, ja heidän tilalleen on muuttanut kucheja, joiden kerrotaan myös kohdelleen väkivaltaisesti paikallisia. Nawurissa kuchien ja hazaroiden välillä on ollut pitkään maakiistoja, jotka ovat yltäneet ajoittain väkivaltaisuuksiksi. Uutisessa haastateltu Talibanin edustaja kiistää, että kuchit olisivat häirinneet hazaroita tai paimentaneet karjaansa viljelysmailla.¹⁴⁷

Myös Daikundin maakunnassa on ollut pitkällisiä maakiistoja hazaroiden ja pashtupaimentolaisten välillä. Talibanin valtaannousun jälkeen hazara-asukkaita on häädetty kotialueiltaan. Hazarat syyttävät Talibania pashtujen tukemisesta heidän kustannuksellaan, ja pelkäävät, että häädöt ovat vain alkusoittoa mahdolliselle muille sortotoimille.¹⁴⁸ Hashte Subh uutisoi syyskuussa, että sosiaalisessa mediassa levinneiden tietojen mukaan paikalliseen Talibaniin liitoksissa olevat aseistetut joukot ovat määränneet Daikundin ja Uruzganin rajalla sijaitsevassa Gizabin piirikunnassa hazara-asukkaita poistumaan alueelta. Paikallisten asukkaiden mukaan he ovat asuttaneet aluetta jo vuosikymmeniä, mutta Talibanin valtaannousun jälkeen alueelle tuli Talibanin tukemia pashtuja, jotka ovat väittäneet maa-alueita omikseen. Määräys poistua on annettu 300 perheelle Gizabissa. Myös läheisessä Paton piirikunnassa kerrottiin kuchien pyrkineen saamaan hazara-asukkaiden maita haltuunsa häätämällä hazarat pois kodeistaan. Talibanin edustajien mukaan heille ei ole ilmoitettu tapauksista.¹⁴⁹ Myös YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitumisto UNOCHA raportoi, että sen saamien alustavien tietojen mukaan 400 perhettä tai noin 2800 ihmistä on pakotettu siirtymään kahdesta Daikundin Gizabin piirikunnan kylästä. Ihmiset ovat joutuneet pakenemaan ympäröiviin kyliin tai muihin maakuntiin ilman, että heille annettiin mahdollisuutta ottaa tämän kauden ruokasatoa mukaansa.¹⁵⁰

Hashte Subhin 24.9.2021 julkaiseman uutisen mukaan Talibanin edustajat ovat julistaneet 15 hazarakylän omistusoikeuden, ja ovat ensi vaiheessa häätäneet asukkaat Gizabin Kandirin kylästä, josta asukkaat ovat siirtyneet ympäröivien kylien lisäksi Kandaharin maakuntaan. Pakenevaan joutuneet ovat lehden mukaan hankalassa tilanteessa, koska heillä ei ole ruokaa

¹⁴⁴ Amnesty 5.10.2021; AAN/van Bijlert 1.9.2021.

¹⁴⁵ Amnesty 5.10.2021

¹⁴⁶ HRW 22.10.2021.

¹⁴⁷ 8 Sobh 20.9.2021.

¹⁴⁸ Gandhara 6.10.2021.

¹⁴⁹ 8 Sobh 14.9.2021.

¹⁵⁰ UNOCHA 30.9.2021.

tai asuntoja tulevan talven varalle. Lehden mukaan häätöjen takana on paikallisen sotilasyksikön komentaja, joka toimii Talibanin Daikundin maakuntaan asettaman kuvernöörin tuella. Kyseinen sotilaskomentaja on etnisyydeltään pashtu, ja nimennyt kyseiset alueet henkilökohtaiseksi omaisuudekseen. Lehden tietojen mukaan pakenemaan joutuvien perheiden määrä olisi nousemassa häätöjen edetessä 2400 perheeseen.¹⁵¹ Kabulissa toimiva Talibanin keskusjohto on myöhemmin perunut osan Daikundin asukkaita koskevista häätöpäätöksistä, mutta lokakuun lopulla yksikään asukkaista ei ollut palannut kotialueelleen.¹⁵²

Hazaroille uhkana on edelleen myös ISIS-järjestön Afganistanin-haara ISKP, joka on laajasti dokumentoitujen tietojen perusteella kohdistanut iskuja yhteisöjä vastaan. Iskut ovat jatkuneet myös vuoden 2021 aikana. Hazaroiden kannalta olennaista on, miten Taliban-hallinnon mahdollinen turvallisuuskoneisto tulee suhtautumaan ISKP:hen ja pystyykö se suojelemaan yhteisöä.¹⁵³ Iskut ovat jatkuneet myös Talibanin valtaannousun jälkeen. Kunduzin maakunnan samannimisessä pääkaupungissa tapahtui 8.10.2021 terrori-isku shiiamoskeijaan perjantairukouksen aikaan, jonka tekijäksi ISKP ilmoittautui. Iskussa kuoli ainakin 72 ja haavoittui 140 ihmistä. Kandaharin maakunnan samannimisessä pääkaupungissa tapahtui 15.10.2021 myös isku shiiamoskeijaan perjantairukouksen aikaan. Isku vaati ainakin 63 kuolonuhria ja lisäksi 83 haavoittui.¹⁵⁴

4.5 Edellisen hallinnon tai kansainvälisten joukkojen tukijat

Talibanin kotietsintäoperaatiot ovat kohdistuneet myös aiemmalle hallinnolle työskennelleisiin, ja taistelijat ovat pyrkineet heidän olinpaikkojaan. Ei ole kuitenkaan tiedossa, mikä on ollut näiden kotietsintöjen seuraus.¹⁵⁵ Kansainvälisille toimijoille työskennelleet afganistanilaiset ovat polttaneet asiakirjojaan sen jälkeen, kun Taliban valtasi maan ja alkoi suorittaa kotietsintöjä.¹⁵⁶ Amnesty International nostaa esille, että Taliban on kohdistanut hyökkäyksiä muun muassa entisiä poliiseja ja Afganistanin ensimmäistä naispuolista kaupunginjohtajaa Maidan Shahrin Zarifa Ghafaria vastaan.¹⁵⁷

Taliban-liike ilmoitti pian Kabulin valtauksen jälkeen, että se tulee 'armahtamaan' aiemmalle hallinnolle tai kansainvälisille joukoille työskennelleet ja näiden kanssa yhteistyötä tehneet. Afghanistan Analysts Networkin (AAN) mukaan vallanvaihdon jälkeen tällaisten henkilöiden tilanne on ollut kahtiajakoinen. Suuri osa aiemmalle hallinnolle työskennelleistä piiloutui vallanvaihdon yhteydessä pelätessään mahdollista antautumisesta seuraavaa väkivaltaa. Muutama viikko vallanvaihdon jälkeen osa heistä on palannut koteihinsa, mutta osa aiemmalle hallinnolle tai turvallisuusjoukoille työskennelleistä piilottelee edelleen pelätessään mahdollista Talibanin kostoja.¹⁵⁸

AAN:n haastatteleman ylemmällä tasolla työskennelleen turvallisuusviranomaisen mukaan häntä ja todennäköisesti muita vastaavia henkilöt vietiin ensin pois kotipaikkakunnaltaan. Tämän vangitsemisen aikana Taliban tutki henkilön asunnon ja takavarikoi auton, minkä jälkeen henkilö palautettiin kotiinsa. Tämän jälkeen haastateltua henkilöä ei ole häiritty. AAN:n mukaan edelliselle hallinnolle työskennelleet eivät niinkään pelkää mahdollista Taliban-johdon

¹⁵¹ 8 Sobh 24.9.2021.

¹⁵² HRW 22.10.2021.

¹⁵³ Foreign Policy 4.9.2021.

¹⁵⁴ HRW 25.10.2021.

¹⁵⁵ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

¹⁵⁶ NYT 24.8.2021.

¹⁵⁷ Amnesty 21.9.2021, s. 5.

¹⁵⁸ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

kostoa, vaan tavallisten ihmisten tai rivisotilaiden toimintaa. Monia edelliselle hallinnolle palvelleita kohtaan saattaa olla henkilökohtaisia kaunoja eri maakunnista Kabuliin tulleilta Taliban-taistelijoilta, sillä monet sotilaat ja virkamiehet ovat palvelleet useissa eri maakunnissa viimeisen 20 vuoden aikana. Ihmiset saattavat ottaa hallinnon puuttuessa vallan omiin käsiinsä.¹⁵⁹

Business Insider -lehden mukaan erityisesti edellisen hallinnon tuomarit ovat joutuneet Taliban-taistelijoiden kotietsintöjen ja kostoiskujen kohteeksi. Esimerkiksi Nangarharin maakunnasta löydettiin myös edellisen hallinnon turvallisuuspalvelun NDS:n virkamies tapettuna joesta. Lehden haastatteleman entisen tuomarin mukaan Taliban-liikkeen johto ei pysty hallitsemaan kaikkia liikkeen sisällä toimivia verkostoja, joista osa pyrkii kostamaan edellisen hallinnon edustajille.¹⁶⁰

Talibanin vapautettua suuren osan tuomituista vangeista valtaannousun jälkeen edellisen hallinnon oikeuslaitokselle työskennelleet syyttäjät ovat joutuneet vapautuneiden vankien uhkailujen kohteeksi. Vangit vaativat syyttäjiä muun muassa palauttamaan heidän maksamia sakkoja, ja ainakin kolmen syyttäjän kerrotaan Radio Free European mukaan joutuneen kostoiskun uhriksi ja menettäneen henkensä.¹⁶¹ Myös entiselle hallinnolle työskennelleet tuomarit ovat kertoneet joutuneensa vapautettujen vankien uhkaamiksi.¹⁶²

Myös AAN:n mukaan ne edelliselle hallinnolle työskennelleet, jotka eivät heti suostuneet antautumaan, ovat joutuneet Talibanin hyökkäysten kohteeksi. Tällaisia välikohtauksia tapahtui tutkimusjärjestön mukaan vallanvaihdon jälkeen ensimmäisten viikkojen aikana Baghlanissa, Wardakissa ja Daikundissa.¹⁶³ Daikundin maakunnan Khedirissä tapahtui 30.8.2021 välikohtaus, jossa teloitettiin 11 entistä turvallisuusjoukkojen taistelijaa, jotka olivat antautuneet Talibanin saapumisen jälkeen.¹⁶⁴ Radio Free European mukaan Ghorin maakunnassa tuntemattomat asemiehet tappoivat entisen naispoliisin syyskuun alussa. Kandaharin maakunnassa oli syyskuussa myös viisi vahvistettua tapausta, jossa entiset poliisit oli haettu kotoaan ja tapettu. Taliban on kiistänyt syyllisyytensä näihin tapahtumiin. Uutiskanavan tietoon on tullut myös lukuisia muita välikohtauksia eri puolilta Afganistania, joissa epäillään turvallisuusjoukkojen entisten sotilaiden joutuneen teloitetuiksi, kidnapatuiksi tai kidutetuiksi.¹⁶⁵

Epäselvin tilanne on AAN:n mukaan henkilöillä, jotka eivät virallisesti antautuneet Talibanille tai sotilailla, jotka eivät taistelleet Talibanin kesän hyökkäyskampanjan aikana. AAN:n uskoo, että Talibanin mahdolliset koston toimenpiteet tulevat kohdistumaan henkilöihin, joita liike pitää merkittävimpinä Talibanin-vastaisten taistelujen organisoijinä tai mahdollisina uuden hallinnon uhkina. Tiedossa on, että tällaisia henkilöitä olisi jo ainakin pahoinpidelty rangaistuksenomaisesti.¹⁶⁶

¹⁵⁹ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

¹⁶⁰ Business Insider 2.10.2021.

¹⁶¹ Gandhara 21.9.2021.

¹⁶² Business Insider 2.10.2021.

¹⁶³ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

¹⁶⁴ Amnesty 5.10.2021.

¹⁶⁵ Gandhara 12.10.2021.

¹⁶⁶ AAN/van Bijlert 1.9.2021.

Lähteet

AAN (Afghanistan Analysts Network)

/van Bijlert, Martine 7.10.2021. *The Taliban's caretaker Cabinet and other senior appointments.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/political-landscape/the-talebans-caretaker-cabinet-and-other-senior-appointments/> (käyty 13.10.2021).

/van Bijlert, Martine 12.9.2021. *The Focus of the Taliban's New Government: Internal cohesion, external dominance.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/the-focus-of-the-talebans-new-government-internal-cohesion-external-dominance/> (käyty 13.10.2021).

/van Bijlert, Martine 1.9.2021. *The Moment in Between: After the Americans, before the new regime.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/the-moment-in-between-after-the-americans-before-the-new-regime/> (käyty 13.10.2021).

12.7.2021. AAN Dossier XXIX: *Living with the Taliban.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/dossiers/aan-dossier-xxix-living-with-the-taliban/> (käyty 31.8.2021).

ACLED (Armed Conflict Location and Event Database). *Data Export Tool.* 29.10.2021. <https://acleddata.com/data-export-tool/> (käyty 3.11.2021).

Amnesty (International)

7.10.2021. *Afghanistan: Appointment of Special Rapporteur an important first step towards robust UN oversight of human rights situation.* <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/afghanistan-appointment-of-special-rapporteur-an-important-first-step-towards-robust-un-oversight-of-human-rights-situation/> (käyty 13.10.2021).

5.10.2021. *Afghanistan: 13 Hazara killed by Taliban fighters in Daykundi province – new investigation.* <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/10/afghanistan-13-hazara-killed-by-taliban-fighters-in-daykundi-province-new-investigation/> (käyty 13.10.2021).

21.9.2021. *Afghanistan: The fate of thousands hanging in the balance: Afghanistan's fall into the hands of the Taliban.* <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/09/ASA1147272021ENGLISH.pdf> (käyty 13.10.2021).

8.9.2021. *Afghanistan: Suppression of protests at odds with Taliban's claims on human rights.* <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/09/afghanistan-suppression-of-protests-at-odds-with-talibans-claims-on-human-rights/> (käyty 13.10.2021).

19.8.2021. *Afghanistan: Taliban responsible for brutal massacre of Hazara men – new investigation.* <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/08/afghanistan-taliban-responsible-for-brutal-massacre-of-hazara-men-new-investigation/> (käyty 31.8.2021).

BBC

/Kermani, Secunder 29.10.2021. *The Taliban's secretive war against IS.* <https://www.bbc.com/news/world-asia-59080871> (käyty 1.11.2021).

26.9.2021. *Afghanistan: Taliban ban Helmand barbers from trimming beards.* <https://www.bbc.com/news/world-asia-58700159> (käyty 18.10.2021).

25.9.2021. Afghanistan: Taliban hang bodies as warning in city of Herat. <https://www.bbc.com/news/world-asia-58691824> (käyty 18.10.2021).

24.9.2021. Afghanistan: Executions will return, says senior Taliban official. <https://www.bbc.com/news/world-asia-58675153> (käyty 18.10.2021).

6.9.2021. Afghanistan: Competing claims over anti-Taliban stronghold Panjshir. <https://www.bbc.com/news/world-asia-58459130> (käyty 1.11.2021).

3.9.2021a. Life in Kabul under Taliban: Where is your male escort? <https://www.bbc.com/news/world-asia-58437713> (käyty 13.10.2021).

3.9.2021b. Afghanistan Panjshir: Fighting intensifies over holdout Afghan valley. <https://www.bbc.com/news/world-asia-58430255> (käyty 1.11.2021).

Business Insider 2.10.2021. Hunted by the Taliban, Afghanistan's former judges are disguising themselves and going underground. 'I have a lot of enemies right now,' said one. <https://www.businessinsider.com/judges-in-afghanistan-are-being-hunted-and-killed-by-taliban-fighters-2021-9?r=US&IR=T> (käyty 13.10.2021).

CNN 12.10.2021. Taliban's religious police instructed to be more moderate, but vulnerable Afghans say brutal justice is still being meted out. <https://edition.cnn.com/2021/10/11/asia/afghanistan-taliban-justice-cmd-intl/index.html> (käyty 18.10.2021).

Financial Times / Nastassia Astrasheuskaya 29.9.2021. How Tajikistan became hub for Afghanistan's resistance. <https://www.ft.com/content/c49a6f04-8fd0-4253-af14-dd1bd2d9dbeb> (käyty 1.11.2021).

Foreign Policy

/Glinski, Stefanie 11.9.2021. Life Under the Taliban. <https://foreignpolicy.com/2021/09/11/life-under-the-taliban-kabul-afghanistan-women-rights/> (käyty 13.10.2021).

/Mutch, Tom 4.9.2021. Afghanistan's Hazaras Get Mixed Messages From the Taliban. <https://foreignpolicy.com/2021/09/04/afghanistan-withdrawal-taliban-isis-k-hazaras-shia-minority-rights/> (käyty 13.10.2021).

France 24 4.10.2021. Afghan resistance has sanctuary in Tajikistan, but fighting Taliban a 'non-viable prospect'. <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20211004-afghan-resistance-has-sanctuary-in-tajikistan-but-fighting-taliban-a-non-viable-prospect> (käyty 1.11.2021).

Gandhara

13.10.2021. Intensifying Violence Between Taliban, IS-K Heralds New War In Afghanistan. <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-islamic-state-khorasan/31507469.html> (käyty 1.11.2021).

12.10.2021. Taliban Takes Revenge On Former Afghan Security Forces. <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-revenge-afghan-security-forces/31505696.html> (käyty 13.10.2021).

6.10.2021. Afghan Hazaras Fear The Worst After Forced Taliban Evictions. <https://gandhara.rferl.org/a/afghanistan-hazaras-taliban/31496224.html> (käyty 13.10.2021).

21.9.2021. *Afghanistan's Former Prosecutors Hunted By Criminals They Helped Convict*. <https://gandhara.rferl.org/a/afghan-prosecutors-targeted/31471145.html> (käyty 13.10.2021).

6.9.2021. *Taliban Imposes New Dress Code, Segregation Of Women At Afghan Universities*. <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-dress-code-segregation-women/31446726.html> (käyty 13.10.2021).

The Guardian

1.10.2021. *'I don't know where to go': uncertain fate of the women in Kabul's shelters*. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/oct/01/i-dont-know-where-to-go-uncertain-fate-of-the-women-in-kabuls-shelters> (käyty 13.10.2021).

20.9.2021. *'The Taliban will have no mercy': LGBTQ+ Afghans go into hiding*. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/sep/20/taliban-lgbtq-afghans-go-into-hiding> (käyty 13.10.2021).

/Garham-Harrison 18.9.2021. *Grief runs deep in Musa Qala as Taliban victory brings weary relief*. <https://www.theguardian.com/world/2021/sep/18/grief-runs-deep-in-musa-qala-as-taliban-victory-brings-weary-relief> (käyty 1.11.2021).

Hashte Subh (8 am)

24.9.2021. *Taliban Evicted Indigenous Hazaras from Daikundi's Gizab – 400 Families Displaced So Far*. <https://8am.af/eng/taliban-evicted-indigenous-hazaras-from-daikundis-gizab-400-families-displaced-so-far/> (käyty 13.10.2021).

20.9.2021. *Kuchis Are Taking Advantage of Hazara Farmlands in Ghazni's Nawur District*. <https://8am.af/eng/kuchis-are-taking-advantage-of-hazara-farmlands-in-ghaznis-nawur-district/> (käyty 13.10.2021).

14.9.2021. *Taliban Affiliates Force Hazaras to Migrate From Daykundi, Central Afghanistan*. <https://8am.af/eng/taliban-affiliates-force-hazaras-to-migrate-from-daykundi-central-afghanistan/> (käyty 13.10.2021).

HRW (Human Rights Watch)

29.10.2021. *Afghanistan: Taliban 'Vice' Handbook Abusive*. <https://www.hrw.org/news/2021/10/29/afghanistan-taliban-vice-handbook-abusive#> (käyty 1.11.2021).

25.10.2021. *Afghanistan: Surge in Islamic State Attacks on Shia*. <https://www.hrw.org/news/2021/10/25/afghanistan-surge-islamic-state-attacks-shia> (käyty 1.11.2021).

22.10.2021. *Afghanistan: Taliban Forcibly Evict Minority Shia*. <https://www.hrw.org/news/2021/10/22/afghanistan-taliban-forcibly-evict-minority-shia> (käyty 1.11.2021).

1.10.2021. *Afghanistan: Taliban Severely Restrict Media*. <https://www.hrw.org/news/2021/10/01/afghanistan-taliban-severely-restrict-media> (käyty 1.11.2021).

23.9.2021. *Afghanistan: Taliban Abuses Cause Widespread Fear*. <https://www.hrw.org/news/2021/09/23/afghanistan-taliban-abuses-cause-widespread-fear> (käyty 13.10.2021).

8.9.2021. Afghanistan: Taliban Severely Beat Journalists.
<https://www.hrw.org/news/2021/09/08/afghanistan-taliban-severely-beat-journalists>
(käyty 13.10.2021).

IDS (Institute of Development Studies) / Kanwer, Maryam & Mirza, Jaffer A. 15.9.2021. Scared and hiding: Shi'a Hazaras of Afghanistan fear renewed Taliban persecution.
<https://www.ids.ac.uk/opinions/scared-and-hiding-shia-hazaras-of-afghanistan-fear-renewed-taliban-persecution/> (käyty 13.10.2021).

IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre) 2021. Country Information: Afghanistan.
<https://www.internal-displacement.org/countries/afghanistan> (käyty 8.11.2021).

IPC (Integrated Food Security Phase Classification) 10/2021. Afghanistan: IPC Acute Food Insecurity Analysis: September 2021 – March 2022. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IPC_Afghanistan_AcuteFoodInsec_2021Oct2022Mar_report.pdf (käyty 4.11.2021).

ISW (Institute for the Study of War)/Mills, Peter 27.10.2021. AFGHANISTAN WARNING UPDATE: IS-KP IN AFGHANISTAN IS EXPANDING FASTER THAN ANTICIPATED.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/afghanistan-warning-update-kp-afghanistan-expanding-faster-anticipated> (käyty 1.11.2021).

Al-Jazeera 18.9.2021. Taliban replaces ministry for women with 'guidance' ministry.
<https://www.aljazeera.com/news/2021/9/18/taliban-replace-ministry-for-women-with-guidance-ministry> (käyty 1.11.2021).

LWJ (Long War Journal)

/Roggio, Bill [päiväämätön]. Mapping Taliban Control in Afghanistan.
<https://www.longwarjournal.org/mapping-taliban-control-in-afghanistan> (käyty 1.11.2021).

/Joscelyn, Thomas 20.9.2021. Islamic State bombs Taliban convoys in eastern Afghanistan.
<https://www.longwarjournal.org/archives/2021/09/islamic-state-bombs-taliban-convoys-in-eastern-afghanistan.php> (käyty 1.11.2021).

Modern Diplomacy/Bhattacharya, Sanchita 15.9.2021. Afghanistan: Hazaras in danger of extinction.
<https://moderndiplomacy.eu/2021/09/15/afghanistan-hazaras-in-danger-of-extinction/> (käyty 13.10.2021).

The National/Glinski 12.10.2021. Taliban play down ISIS-K threat despite spate of attacks.
<https://www.thenationalnews.com/world/asia/2021/10/12/taliban-play-down-isis-k-threat-despite-spate-of-attacks/> (käyty 1.11.2021).

New Yorker/Gopal, Anand 13.9.2021. The Other Afghan Women.
<https://www.newyorker.com/magazine/2021/09/13/the-other-afghan-women> (käyty 13.10.2021).

NYT (The New York Times)

24.8.2021. Under Taliban Rule, Life in Kabul Transforms Once Again. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Huylebroek & Blue 17.9.2021. In Panjshir, Few Signs of an Active Resistance, or Any Fight at All. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Gall, Carlotta & Nossiter, Adam 25.8.2021. Budding Resistance to the Taliban Faces Long Odds. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

RSF (Reporters Without Borders) 31.8.2021. *Fewer than 100 of Kabul's 700 women journalists still working.* <https://rsf.org/en/news/fewer-100-kabuls-700-women-journalists-still-working> (käyty 13.10.2021).

PAN (Pajhwok Afghan News) 19.9.2021. *Taliban interfering in our work: AIHRC.* <https://pajhwok.com/2021/09/19/taliban-interfering-in-our-work-aihrc/> (käyty 13.10.2021).

Tolo News

27.9.2021. *Taliban: Some Restrictions in Provinces Not Official.* <https://tolonews.com/afghanistan-174819> (käyty 13.10.2021).

19.9.2021. *Kabul Women at Protest Demand Schooling, Govt Inclusion.* <https://tolonews.com/afghanistan-174717> (käyty 13.10.2021).

13.9.2021a. *Afghan Education Ministry to Modify Curriculum.* <https://tolonews.com/afghanistan-174624> (käyty 13.10.2021).

13.9.2021b. *Kabul Airport Employees, Including Women, Return to Work.* <https://tolonews.com/index.php/afghanistan-174635> (käyty 13.10.2021).

13.9.2021c. *153 Afghan Media Outlets Cease Operating in Less Than 1 Month.* <https://tolonews.com/afghanistan-174627> (käyty 13.10.2021).

12.9.2021. *Woman Activist in Kandahar Says Family Members Beaten.* <https://tolonews.com/index.php/afghanistan-174623> (käyty 13.10.2021).

9.9.2021. *Concerns Mount Over Violence Against Journalists.* <https://tolonews.com/afghanistan-174578> (käyty 13.10.2021).

UNGA/SC (United Nations General Assembly / Security Council) 2.9.2021. *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security.* https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_on_afghanistan_september_2021.pdf (käyty 13.10.2021).

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) 1.11.2021. *UNHCR Regional Bureau for Asia and Pacific (RBAP): Flash External Update: Afghanistan Situation #9, As of 1 November 2021.* <https://reliefweb.int/report/afghanistan/unhcr-regional-bureau-asia-and-pacific-rbap-flash-external-update-afghanistan-1> (käyty 8.11.2021).

UNOCHA (United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs)

7.11.2021. *Afghanistan: Conflict Induced Displacements (as of 07 November 2021): Actual displacements between 1 January 2021 and 18 October 2021.* <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/afghanistan/idps> (käyty 8.11.2021).

29.10.2021. *AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (11 – 17 October 2021).* https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_17_october_2021.pdf (käyty 1.11.2021).

14.10.2021. *AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (4 – 10 October 2021).* https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_10_october_2021.pdf (käyty 1.11.2021).

7.10.2021. AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (27 September – 3 October 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_3_october_2021.pdf

(käyty 1.11.2021).

30.9.2021. AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (20 – 26 September 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_26_sep.pdf

(käyty 1.11.2021).

23.9.2021. AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (13 – 19 September 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_19_sep.pdf

(käyty 1.11.2021).

15.9.2021. AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (6 – 12 September 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_12_sep.pdf

(käyty 1.11.2021).

10.9.2021. AFGHANISTAN: Weekly Humanitarian Update (30 August – 5 September 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_5_sep.pdf

(käyty 1.11.2021).

5.9.2021. Afghanistan: Immediate Humanitarian Response Needs (September – December 2021).

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afg_flash_appeal_2021_5.pdf

(käyty 4.11.2021).

WSJ (The Wall Street Journal)

/Rasmussen, Sune Engel 11.10.2021. *Strange Quiet Arrives in Afghanistan After Decades of War; Residents are returning to Taliban-controlled regions after years of displacement, visiting homes and relatives they haven't seen in years.*

<https://www.wsj.com/articles/taliban-afghanistan-us-withdraw-coalition-war-afghan-airstrikes-11633964606>

(käyty 1.11.2021).

/Shah, Saeed & Amiri, Ehsanullah 29.8.2021. *Taliban Close In on Afghanistan's Panjshir Valley, Putting Pressure on Resistance Haven.*

<https://www.wsj.com/articles/taliban-close-in-on-afghanistans-panjshir-valley-putting-pressure-on-resistance-haven-11630267917>

(käyty 31.8.2021).

WFP (World Food Programme) 27.10.2021. WFP Afghanistan: Situation Report.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Afghanistan_External_Sitrep_211027.pdf

(käyty 4.11.2021).